Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ КОМИТЕТА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского рескома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ОРШОТ, 12 НОЯБРЬ, 1990 ШУ. ★ № 111 (7925). ★ Мах 3 кеп.

Оарц дала!

ДА ВОАЦА ФЕРМА

Гаьннара барг кхийтар тха кIоага чура силос хьалъэцаш йоаллача трактора. Цу тIулакхо цецдаьхар тхо, хIана аьлча, из доакъар дехка доладе зооветеринарни ханашка диллача кхы а бутт гаргга ха я. ХIанз, кхашкарей босенашкен буц а дIадаланза йолча хана сенна хьабийллаб силоса кIоаг?

Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза № 2 йолча ферме доахан хьадоаладаь дукха ха яц. Мадарра аьлча, керда да укхаза хьалдаь гIярсаш. Эгтара хьалха бIарг тIаотт фермана гонахьа йоацача карта. ТIаккха дувцилга йий дизбарьер оттаярах, хьайбаш лазарахи доакъар кутащ ярахи лорадарах. Иштта латташ я-кх ферма, Цагена ков санна массе оагIорахьара мух чу а хьекхаш.

Карт-м ах бала мара бадар, бIарчча бала бар хьайбаш чулаттача кхийнашта дIайнсте кхаьчача тхона байнар. БIарччача аьхкий гIишлонхоех саг гуча ца воалаш, тоа ца ещ, метта ца йоалаеш йисай корпусаш.

— Миштa дергдар из, материалаш ца хилча, — яхаш, Iожадаш ба МТФ бригадир Оздоев Мухьмад, совхоза керттера ветеринарни лор Измайлов Мухарбик. — Хьажал, тахан дIайоалалаьй оаха ремонт, из сентябрь бетта чакхъяьнна хила езаш яр. ХIанз а цхьаккха кечам бац. Эшаш я хьу, шифер, хьастамаш, цемент, кхыйола материалаш. Уж мичахьара яхьаргья ховш дац.

Хьалхарча корпусе даьнна кIоагаш дIадукъаш боахк гIишлонхой. Безаме боацаш бу цар болх. Ца хаддаш балха тIа дола эшамаш кIордадаьд царна. ГIулакх лерттIа дIадодаш ца хилар бахьан долаш лоха да наьха алалеш. Цудухьа латкъаш, шоай гIайгIаш ювцаш ба гIишлонхой Б. Льянов Д. Ахриев, У. Солсанов, Т. Оздоева, Х. Хамхоев. Болх тоалургхиларах тешац уж.

Болх беш яц автопоилкаш. Дукха рузкъа дIадахийта хьаль лини йоллаше, кулгкара хий меладу хьайбашта ферма болхлоша. Цу гIулакхо сахоададаьд наьха, балхах дог эккхийтад.

— ДIаоттаде хий меладу кадаш дац, — аьлар М. Оздоева. — Из мара дециий... Кхо шу гаргга да фермана ведараш ца лу. Айса, сай ахчах нийъю аз уж а кхыйола хIамаш а. Тхоай саготош ювцаш хIара дийнахьа хIана дац, аьнна, совхоза директора С. Костоева, кхыболча хьакимашта тIаццах со. Цхьабакъда, хувцалуш хIама дац. Тхо дагадохаш, тхогахьа хьахьожаш саг вац.

Хувца езаш я хьайбай корпусашта ягIа наIараш. ХIанз йолаш ярех зIамагIъяраш мара йоккхий тракторaш чакхъювлац. Цу гIулакхо чIоаггIа новкъарло ю хьайбаш леладерий балха.

Республика цхьайолча фермашка дукха «тамашаш» бIаргаго йиш я. Хьайбаш леладерий цIагIа латт Iаьсий! КIаьдбелча Iохайпа салаIа моттиг яц паха, хIаьта царна лаьрхIа хьалда цIа, кхонах хьалдаьккхад.

Цхьабакъда, лакхехьа мел дийцар кIориг мара дац. Зулам ца аьлча, кхы ала хIама доацаш хIамаш дар дIахо тхона хезараш бIаргадайнараши. Духхьал силоси ялага отходаши мара хьайбашта дIайилла кхы хIама яц ферме. Доакъар укхаза хьатIаоза бицбеннаб совхоза кулгалхой а кхаш леладераш а. ХIаьта тахан из хьанхахьа транспорт яц. Ше юаргйола ха йиа яьнна цхьа трактор я-кх йоккхача фермана Iунал деш.

— Силос дика яц, — йоах М. Оздоева. — Дахка дезденнача хьайбашта цу тайпара доакъар тела мегаргдац, остадувлар кхерам ба уш. ХIанзлехьа цу тайпара моттигаш йолаш я. Фу дергда ховш вац со.

Къаьстта во хьал да Iаьсашка. Царна дIайилла цхьа шода йол яц ферме. Цудухьа цамогаш хул уж, дов. Масала, укх деношка дийнена акташ оттае йийзай. ДукхагIдараш кIалдисад царех, гIелденнад. Бакъдар аьлча, даха дог дац царга.

ЖагIа билланза, тоаданза да ферма ков. Кастта догIаш доладелча цига хургдар ховш да. Соахна гурахьа, Iай, бIаьстий кхыметтел тракторaш лелалацар ферма коа.

— Тха дезал укх фермаца бувзам болаш ба, — йоах Хаутиев Аюпа. — Шо тешаргдий хац сона, вIалла ца соцаш букъ лаз са сов дукха шодаца силосах гIертарах. Из ала йиш йолаш ба са вежарий.

Ферме доакъар тоъаш деце а, хьайбаш леладераша дог лазаш дувц кхашка вIашка ца тохаш дукха ча уллаш хиларах. Мишта нийсденнад цу тайпара хIама? Малав бехке?

Ферме этта хьал бIаргагуш а е го безам болаш а бац совхоза кулгалхой. БIубенна дувцар цар пачхьалкхенна шура дIачуялара нийс бетта план боахамо кхоачашъяьлгах, хIара хьайбана 35 центнер единица кхоачаш доакъар Iалашдаьлгах. Гаьнара лекхача зурмана тара хетар тхона уж дешаш. МалагIа пайда ба дIа ца дуллаш кхай тIа доакъар латтарах, нагахьа санна хьайбаш моцала Iехаш хилча? Укх шера совхозо дIачуяла езача 730 тонн шурах 542 тонн шоай доалахьара доахан леладеча нахагара нийца а нийца дIачуяла лаьрхIа я.

Хатта безам ба Малгобекски района кулгалхошка: маца никъ бехкаргба цар «каьхата шура» дIачутелача наха? Йоккха говзал эшац цу хьакъехьара харцонаш гучаяха.

М. КАРТОЕВ,

«Сердало» газета соб. корр.

Толаме чакхйоаккхаш я гуйре Назрановски района «Назрановский» совхоза кхаш леладераша. Укх шера 600 гектара тIа коартол кхейир укхаза. Гетара дика хьувкъайир из культура. ХIара гектара тIара чуйiцар план 110 центнер йолаш 130 центнер коартолаш.

ХIанз берригa теркам тIабахийтаб цу боахама къахьегамхоша фува лаьрхIа коартолаш хьа а хержа, йохкалургйоацаш уж Iангара ярцйолаш дIаоттаяра.

Болхлоша кулгашца а КСП-15 «В» марках йолча комбайна новкъосталца а хьахерж коартол. Нормаш дуккха тIехкхоачашъеш къахьег комбайнера А. Муцольгова, болхлоша Р. Костоевас, М. Албастовас, А. Бузуртановас, Р. Дудурговас, П. Бузуртановас, кхычар.

СУРТАШ ТIА: 1) комбайнаца коартол хьахоржаш ба: Р. Костоеван, М. Албастован; 2) коартол кулгашца хьакъестаеш боахк (аьрдехьара аьттехьа) А. Бузуртанова, Р. Дудургова, П. Бузуртанова.

Н. КОБИАШВИЛИ сурташ.

БIУБЕННА КЪАХЬЕГ

Мехкдаьтта кIезиглуш латтача хьалашка болх беш я «Малгобекнефть» НГДУ коллектив. Цо ший ерригa таронаш оарцагIъяьхай из кIезиг ца далийтара. Болх ца беш латтача къаьнача скважинашта капитальни лаьттан кIалел ремонташ а еш, мехкдаьтта дала йолайолийт уж, тIоаващкара «Iаьржа дошув» цIендаь хьадакхара скважинашка хий, газ, Iи чу а ухийташ, низ тIалоаттабу царна, чакх йоах дукха организационно-технически мероприятеш. Цудухьа мехкдаьттен гази яккхара шоаш укх шера тIайийца декхараш тIехкоачашдеш хьабоагIа НГДУ болхлой. ДIабахача итт бетта планал тIех цар даьккхад 13100 тонн мехкдаьттен цхьа миллионий 368 эзари кубически метр гази. Шоай потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш а дизза кхоачашдаьд цар. Къахьегама овсарле итт бетта планагIа лаьрхIачул тIех йиъ процент совгIа лакхъяьй.

Массаза санна яхье хьалха а латташ, уж къахьегама толамаш доахача дизза далкъа лаьцад Акиниин Александр Васильевича, Ахриев Берснакъас, Мамцов Василий Васильевича кулгалдеча промыслай коллективаща.

ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

Укх тIеххьарча шерашка тIехдика къахьегама толамаш дахарца белгалбаьнна ба Сунженски районера «Победа» колхоза хьайбаш леладераш. Карара шу доладелча денз районе хьалхале лелаеш хьабоагIа уж. Чакхбаьнначa нийс бетта яьча итогех цар пачхахьалкхенга ехка шура заданел 117 тонн совгIа я.

Боахаме толашагIчарех цаI я Бузуртанов Iийса кулгалдеш йола ферма.

— Тха ферма коллективо доал деш эзар совгIа бежан да, — дувц Iийсас. — Царех пхи бIаь шовзткъа бежан детташ да. Деттача доахана Iуа дебадара лаьрхIа хьалкхедеш шин шерага кхаьча ши бIаь шинар а да ферме.

Кхаь квартала итогашка хьажача ферма коллективо заданел совгIа дIаяхьийтай даьтта доаккхача заводе, 3,5 тонн шура.

Къахьегама толамаш дахарца белгалбаьнна ба дояркаш Кисилева Анастасия, Албакова Абидат, Котельникова Валентина, Проненко Галина. ХIанзлегIа шера план кхоачашъяь а баьнна тIадоагIача шера чотагIа къахьегаш ба уж. Масала хIара Iаттагара шера план 2550 килограмм йолаш цар из декхар нийс бетта кхоачашдаьд. Иштта дика къахьегаш ба скотникаш Аракелян Михаил, Евлоев Тухан. Цу шинне Iунал деча доахангара йоаккха шура эгтара лакхагIа я укхаза. Аракелян Михаила ферме балха вена шу гарга ха я. Цу шерашка дика караерзаяьй цо скотника говзал. Цунна дика йовз хIара бежана оамал, шура алсамхургйолаш хов уж мишта кхаба деза. Ший опыт къоначарна, камаьрша дIа а луш, декхараш сийленца кхоачашду цо.

Дика тешалдеш бувц ферме кулгалхочо Iаьсий леладераш а НальгиевгIар Соня а Фатима а. ЧIоагIа бехктокхаме а хала болх ба цу шинне укхаза беш бар. ХIана аьлча, къаьстта доал эш Iатта тIехьара хьакъоастадаьча Iаьсанна. Керда Iодаьча Iаьсашта Iунал де атта дац. Бакъда цар из де дикна вIаштIехьдоал.

Дика лостам болаш да ферма ков-карт. Помещенешка ремонташ яьй. Доахан латтача чу цIена йIайха я.

ДIадахача шерашка доакъар тоъал Iалаш ца деш моттигаш нийслора. Карарча шера хьайбашта йоагIаш йола доакъара единица а соахкарчул дикка лакхагIа я.

Болх барга хьежжа алапи а лакха да. Юкъера лаьрхIача бетта 500 сом ахча нийду фермера болхлоша.

Къахьегамца хьалхале лелаерий ерригача коллективо сий ду, уж ца хилча ферма толамаш лакха хургдацар.

Л. БЕКОВА.

ИССАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА АРГIАНЦА ЙОАЦАЧА ЙИЪЛАГIА СЕССИ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

нийссазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета аргIанца йоаца йиълагIа сесси 1990 шера 26 ноябре город Грозне КПСС республикански комитета общественно-политически центра цIагIа гулъе.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Председатель Д. Г. ЗАВГАЕВ.

г. Грозный,
1990 ш. 10 ноябрь.

ИССАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА АРГIАНЦА ЙОАЦАЧА ЙИЪЛАГIЧА СЕССЕ ДЕН ПОВЕСТКАХ БОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

СОЦАМ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

нийссазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета аргIанца йоацача йиълагIча сессега дувцийта ер дешаш оттаде:

1. «Нохч-ГIалгIай Советски Республика пачхахьалкхен суверенитетах» йолча Деклараце хьакъехьа.
2. «Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутат кхаваккхара порядках» долча Нохч-ГIалгIай АССР Закона хьакъехьа.
3. Халкъа депутатий Итум-Калински районни Совете хоржамаш дара хьакъехьа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Председатель Д. Г. ЗАВГАЕВ.

г. Грозный,
1990 ш. 10 ноябрь.

ТIЕМЕИ КЪАХЬЕГАМЕИ ВЕТЕРАНАШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Ветерански балха юкъе хьинаре дакъа лацарах а кагирхошта патриотически интернациональни кхетам баларах а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Сийлен грамота лойла:

Адсаламов Ваха Хасановича — пенсионера.

Батлук Николай Гавриловича — пенсионера.

Гундарев Иван Федоровича — пенсионера.

Зебиров Саид Хаджибекаровича — пенсионера.

Исаева Зоя Александровнана — пенсионеркана.

Котиков Хаджимурад Баталовича — пенсионера.

Оганесова Эрселия Михайловнана — пенсионеркана.

Позднякова Анна Мироновнана — пенсионеркана.

Тисненко Елена Николаевнана — пенсионеркана.

Ткачева Мария Никаноровнана — пенсионеркана.

Тугушев Рифат Шагановича — пенсионера.

Чапанов Джунид Васильевича — пенсионера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Председатель Д. Г. ЗАВГАЕВ.

г. Грозный,
1990 ш. 6 ноябрь.

ДЕПУТАТИЙ ВIАШАГIКХЕТАР

10 ноябре Сунженски районе ГIажий-Юртарча культура ЦIагIа дIадихьар Нохч-ГIалгIай АССР Сунженскии, Назрановскии, Малгобекскии, Пригородниш — йиъ районерча халкъа депутатий вIашагIкхетар. Цига йийцар гIалгIай автономи меттаоттаяра, Къилбаседа-ХIирий АССР тахан чудоагIаш дола гIалгIай лаьттащ юхахьадалара проблемаш а, царца дувзаденна кхы дешаш а.

ВIашагIкхетаре бахьхабар парте Ачхой-Мартановски райкома хьалхара секретарь Ш. Гадаев керте а волаш Ачхой-Мартановски районера депутаташ, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретараш, мехка хьажой, кхыбола хьаьший.

ВIашагIкхетаре дакъа а лаьцар къамаьл а дир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела С. М. Бекова.

Депутаташа резолюци тIайийцар.

ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА

«Южэнергохимзащита» яхача специализированни управлене Кавказски участка коллективо дика къахьегама толамаш доах пятилетка тIеххьарча шера. Итт бетта план ханал хьалха кхоачаш а яь, заданел тIех даьд цо итт эзар сома маьха балхаш. Оборудовани мукх ца яйтара дукха балхаш даьд цо Нохч - ГIалгIайчен теплоэлектроцентралашка, Дагестанерча Кизыл - Юртовски фосфорни тухий заводе. Къахьегам кхетамца вIаштIехьбаькхарах, ший ханханнахьа бийдали материалаши лоаттаярах вIаштIехьдаьннад цар уж толамаш даха.

Яхье хадданза хьалха а латташ, башха - дика производственни толамаш дахарца белгалбаьнна ба ремонтникаш Ахаев Султан, Пономарев Виталий, Бурдо Юрий, Фатеева Людмила, кхыбараш.

ШийтталагIча пятилетка тIеххьарча шера итт бетта электроэнергии йовхала энергии яккхара, иштта бахача наьха цIеношка сстевой дIайха хий дIадахийтара задани ханал хьалха кхоачашъярах рапорт делар «Грозэнерго» производственни объединене эггара къаьнагIйолча предприятеех йолча ГОЭЛРО плана 60 шу дизара цIерагIча № 1 йолча электростанце коллективо. Цо гуйрийна-Iана замалахьа болх бара кийчъяьй ерригa оборудовани.

Хьинаре къа а хьегаш, башха-дика производственни толамаш дахарца электростанце берригача энергетикаша чIоагIа лоархIаши сийдеши ба турбинни цеха воикхагIвола машинист Спасов Спасимир, электрослесараш Мельников Валерий, Креветин Василий.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ДЕКХАРАШ: МИШТА КХОАЧАШДУ УЖ

ХОЗРАСЧЕТА НОВКЪОСТАЛЦА

Лелабеш бархI бIаь етт а болаш йоккха шурий комплекс я Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозе. Пачхахьалкхенга шура йохкара планаш дикка тIеххкоачашъеш чакхдаьккхар цо какарча пятилетка дIадахача дийнех хIара шу. Цу гIулакхо вIаштIехьдалийтар хьайбай продукци йохкара ерригача пятилетка задани укх шера сентябрь бутт болалуш толаме кхоачашъе.

Масала, дIабахача нийс бетта планагIа лийрхIар 2165 килограмм йолаш хIара кхоабача Iаттагара 2205 килограмм шура яьккхар цар. Из хул соахка цу юкъа хинначул 123 килограмм дукхагIа.

Дувца безам ба уж толамаш даха коллектива къаьстта доккха новкъостал деш болча нахах а. Уж ба производстве хьалхалатта дояркаш: Абумуслимова Тамара, Агвархaнова Иман, Иматишнева Разет, скотникаш: Шахбулатов Имран, Арзеханов Лема, Минтиев Ильман, кхыбараш. Царех хIаравар шоай балха говзанча ва.

Дуккхача хана денз къахьегаш Iоаяь шоай йоккха балха опыт дIалуш Iомабу пар къонабараш а. Цудухьа боккхагIа болчарел дукха тIехьа ца бусаш болх бу къоначa дояркаша Мадашева Загирас, Каштирова Зарета, Вагапова Зарас.

Мишта карагIдоал цу коллектива иштта хьаьнала къахьега? Цу тайпара хаттар дича комплекса начальника Эльдерханов Асхьаба аьлар:

— ХозрасчетагIа болх беш я тха коллектив. Цудухьа шура дукха яккхаро дог гIоздаккхац хьайбаш леладерий, нагахьа санна, из яккхарга дIадодар планал лохагIа ца хилча. ХIана аьлча; из лакхагIа хуле алапи кIезиглу. Цудухьа шоай низ дIакхоачар ду цар хьайбай продукци яккхарга дIадодар ма могга лохде гIерташ. ХIаьта из гIулакх толаме кхоачашдара лоархIаме да шура хьаьна, цIена хилийтар, доакъара кхоам бар, и. кх. дI. Из дерригa дика кхетаду дояркаша. Цудухьа етт цIенбаьчул тIехьагIа мара бетта болабац. Шура чу хинна ведраш, флягаш, гIулакх даьлча, цу сахьате сода а тохаш дIайхача хица юлл. ЦIеньяь ерригa шура Iоьяькха гIерташ, ший доахан цкъа дийтта чакхъяьнначул тIехьагIа, из болх шозлагIа па бешIа ферма дояркаш. Хов духхьашха яьккхачул тIеххьара яьккха шура шозза хIана яц аьнна, хьаьнагIа хулилга. Комплекса кулгалхой, ерригa дояркаш, скотникаш раьза болаш, дика Iалашъяьй комплекс мошача а гIожача а доакъарашца. Иштта, план 424 тонн йолаш йол 480 тонн хьатIаенай фермана. Баьций витаминни хьоар даьккхад заданел дукхагIа 1060 тонн долаш 1560 тонн. ЛийрхIачул совгIа еллай силос.

Цхьабакъда, доакъар шортта да аьнна, пайда боацаш доадац. Цунна ма хулла кхом бе гIерт хIара ахархо.

Хозрасчет юкейоалаялехьа, хаьшка шортта Iочу а дилле доахана ца дуаш дисар дIакхоссар дояркаша а, скотникаша а, из хьагулдеш, юха а хьаьшка диллара кийчдеш шоашта хало е ца ловш. ХIанз кхьгIа тайпара да. Цхьан дийнахьа кхабара лаьрхIа, хIара доахана группана доакъар дIалу фуражиро. ТIаккха ди чакхдаьлча доахана дуадаьча цунна, яьккхача шурийна чот а техе алапи хьожаду учетчика. Цудухьа доакъара кхом бе гIерташ, доахана цкъа диллар цар даалца шозлагIа диллац. Хьаьшкара хьаарахкхессар юха а чудул. Каст-каста хул доахан кхабара хьаденнача доакъарах цар ца дуаш цхьа дакъа дояркийга юхедусаш а. Из лаьрхIа а лаьрхIе хьайбашта тIа эшшар диллара цунна мара доакъар хьаэпац цо шоллагIча дийнахьа фуражирагара. Доахана дикагIа дуаргдолаш из лаьрххIа кийчду. Масала, чах аьта а аьте доакъара свеклаш тох, концентраташ шоаш йолчча тайпара а ца луш, дIайхача хи чу э а йийя дарех хударa хьисапе муж бу, аьлах, силосах, микродобавкаш тох. Дааиза дисар дIакхоссац: Гул а дай кормокухне дIахьу. Цига хьаьи а дийяь юха а хьаьшка дуля. Иштта дора соахка хьайбаш Iангара доахаш а.

— Кхы а цхьа хIама да оаха укх шера юкъедоаладаь,—дувц Эльдерханова.— ГIулакх миштад аьлча, оатача хана баьций, масала: рапса, люцерна, суданка сок йов. Цунна белок, шекар дIадоал. Уж кхоачамбоацараш кхы нийс ца лалийтара, лакхе цIераш яьха баьцаш укх шера хекхачул тIехьагIа ца оаташ ше йолчча тайпара тийлар оаха хьайбашта. Иштта дергдолаш да тIехьа тIайоагIача хана а.

— МалагIа пайда баьб шоана хозрасчете а даьнна баьцаш укх шера хьекхачул юкъейоалайнча?—оаха хьехтача:

— Бакъдар аьлча, ма дарра ховш дац сона. Цхьабакъда, шеко яц цхьа центнер шура яккхарга укх шера нийс бетта дIадахар кIезигагIа дале кхаь сомага кхоачаш лохденна хиларах, — аьлар Эльдерханова.

ТIехьагIа колхоза экономисташца дийцача гучадаьлар из дукха гIалатваьнна воацилга а. Из цифра 4 сомаген 12 кепикаген дIакхоачаш хиннаяр.

— Фу ду оаша нагахьа санна шун болхлочо къахьегама дисциплина толхайнча? — цу хаттара жоп луш Эльдерханова аьлар:

— Къахьегама дисциплина телхаяьчунца, гаьна ца доаккхаш, цу сахьате ферма совет хьагул а йий къамаьл хул тха. Кхетадойт цо далийта гIалат ферма ерригача коллектива зе деш долга. ХIаьта цкъа дийцачул тIехьагIа кхы дувца дезаш а хилац. Тха коллектива вахарца дола дерригa дешаш къестадер ферма совет я.

— Хозрасчет юкъейоалайнча а нийслу дисциплина телхаеш? Цу хьисапе къахьегаш болх во бечо, гIалаташ дувлийтачо хетаргахьа шийна киса «зе» ма дой?

— Да-м ишта дар из. ХIаьта а, бакъдар хьана алац, цу тайпара моттигаш нийслу. ХIана аьлча, хозрасчетагIа болх бе соахка мара доладеннадац тхо. Хьалхарча шин бетта, Iа яххача тайпара, киса зе даьчул тIехьагIа мара кхетадаизар цхьабараша, гIалаташ дувлийтар а планаш кхоачаш ца яр а шоашта пайдане доацилга. Цул совгIа, гIулакх миштад аьлча, шура яккхара план ерригача коллективо кхоачашйича мара дац заданеш тIехкхоачашьеча дояркашта кхы тIа ахча. Цудухьа, ферма совете чубоагIачар низ дIакхоачар ду дисциплина чIоагIъе гIерташ. Царна из карагI а доал. Масала, март бетта ший бехк а болаш цхьа дояркa балха тIехьайисар мара, кхы кхоачамбоацар нийсдалийтадац укх шера. Соахка хьалхарча ах шера дисциплинах дош дувца, кIезигагIа дале шозза гуллора совет.

Геттара дика вIаштIехьдаьхад комплекса къахьегамхой балха, быта хьалаш а. Укхаза да хьайбаш леладерий цIа. Цу чу я столови, буфет, дIайха хий а доагIаш лувчара моттигаш, итт саго бийса яккха йиш йола общежити. Йоккха, паргIата я цIе уголок. Цу чу бос бола телевизор а латташ, сага салоIача хана мел эшар да.

ДикагIа гургйолчча моттиге хьалтIехa йоал хIара болхлочо дийнахьа, бетта даьр, цо доаккха ахча дIаяздеш йола график. Цо хьахьокх, масала, лакхе цIераш яьхача дояркаша, скотникаша хIара дийнахьа 12—13 сом алапи доаккхилга. ХIаьта комплексе къахьегача хIара болхлочо бетта юкъера лаьрхIача 240—250 сом алапи эц.

— ТIадоагIача шера хIара кхоабача Iаттагара 3000 килограмм шура яккха, цун хIара центнер яккхарга дIадодар заданегIа доагIачул 5 сома лохде лаьрхIа да тхо, — аьлар Эльдерханова, тIеххьара тхо дIакъасташ.

Цо аьнначох теша воагIа. ХIана аьлча, хьайбаш латтача ерригача помещенешка гIолла чакхдаьлча, кIизга бIалг боацаш цхьа кор бIаргадайнзар тхона. Чура кхо, нувхаш арайоахаш йола цхьа транспортер нийсъяланзар тхона ерригача помещенешка. Иштта дика кийчо яьй цу комплексе хьайбаш Iангара дахар.

М. ХАМАТХАНОВ.

СПЕКУЛЯЦИ ЛЕЛАЯРАХ, ЗАКОНАГІА ДОАЦАШ ТОРГОВИ ГІУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРАХ, ТОРГОВЛЕ ЗУЛАМАШ ДАРАХ БОЛА БЕХКТОКХАМ ЧІОАГІБАРА ХЬАКЪЕХЬАРА СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗА

ЗАКОН

Потребительски рынке мегаргдоаца гІулакхаш чІоагІдаларцеи законагІа йоаца доходаш яхар духьа цу гІулакхех пайда эцарцеи, рыночни экономикага довлача хана халкъа боахам боарам тІа оттабеча юкъагІа спекуляци лелаярахи торговле зуламаш дарахи бола бехктокхам чІоагІбанза барг-ца хиларпа дувзаденна СССР Лакхехьарча Совето соцам бу:

Статья 1. Спекуляци лелаярах, вешта аьлча, пачхьалкхен розничии маьхаш оттадаь дола товараш торговле предприятешкара (организацешкара), хІаьта иштта бахача нахага товараш дохкаш йолча кхыча предприятешкара хьа а нийдеш, рузкъа Іоадар духьа юха дІадохкарах, —

бехк бу имущество дІайоаккхаш е ца йоаккхаш лаьца воаллаш яккха кхаь шерага кхаччалца ха а тохаш, е имущество дІа а йоаккхаш е ца йоаккхаш шин шерага кхаччалца ха тох исправительни балхаш де, е пхи эзар сомага кхаччалца гІод тох.

Цкъа санна дукхаза а, е боккхача боараме, е массехк сагаца, хІаьта иштта ший балха хьалах пайда а эцаш торговле болхлочунца барта а ваха спекуляци ярах, —

бехк бу имущество дІаяьккха е пхийтта эзар сомага кхаччалца гІод теха кхаь шерагара ворхІ шерага кхаччалца лаьца воаллаш яккха ха тохарца.

Къаьстта боккхача боараме спекуляци лелаярах е спекуляци бахьан долаш хьалхагІа суд яь е организованни группаца спекуляци лелаяь волча сага, —

бехк бу имущество дІа а йоаккхаш пхе шерагара итт шерага кхаччалца лаьца воаллаш яккха ха тохарца.

Статья 2. Укх Закона 1 статьян хьалхара дакъа кхоачашду, нагахьа санна совнагІа Іоадаьчун боарам бІаь сомал тІех а баьнна ши эзар сомага дІакхаччалца хуле.

Боккхача боарамера спекуляци лархІа йоагІа из лелаярах совнагІа хьатІаденачун боарам ши эзар сомал лакх а бенна итт эзар сомага кхаьчабале. хІаьта къаьстта а боккхача боарамера спекуляци — пайда итт эзар сомал тІехбаьннабале.

Статья 3. Пачхьалкхен торговлен (общественни кхачан) потребительски кооперацен предприяте (организаце) гІулакхе волча саго ший служебни хьалах пайда а эцаш пачхьалкхен торговлен (общественни кхачан) потребительски кооперацен складашкара, базашкара, предприятей (организацей) подсобни помещенешкара товараш, оттаьь правилаш телха а еш, дохкарах, хІаьта иштта эцархоех дІахьуладарах а, —

бехк бу лаьца воаллаш яккха цхьан шерага кхаччалца ха тохарца, е иззал йолча хана исправительни балхаш дайтарца, е цхьа эзар сомага кхаччалца гІод такхийтарца, белггаларча балха тІа хилара е белггалара гІулакхаш леладара йолча бокъонах а воаккхаш.

Массехк саго хьалххагІе барта а ваха, е балха тІарча саго цкъа санна дукхаза а пачхьалкхен торговлен (общественни кхачан) потребительски кооперацен складашкара, базашкара, предприятей (организацей) подсобни помещенешкара товараш, оттаьь правилаш телха а еш, дохкарах, хІаьта иштта эцархоех дІахьуладарах, лаккхача боараме а тІехьа, —

бехк бу имущество дІа а йоаккхаш е ца йоаккхаш кхаь шерага кхаччалца лаьца воаллаш яккха ха тохарца, е имущество дІа а йоаккхаш е ца йоаккхаш шин шерага кхаччалца исправительни балхаш дайтарца, е пхи эзар сомага кхаччалца гІод такхийтарца, пхе шерага кхаччалца йолча хана белггаларча балхаш тІа хилара е белггалара гІулакхаш леладара йолча бокъонах а воаккхаш.

Боккхача боараме е укх статья тІа белгалдаь зуламаш бахьан долаш хьалхагІа судамаш яь, болча наха пачхьалкхен торговлен (общественни кхачан) потребительски кооперацен складашкара, базашкара, предприятей (организацей) подсобни помещенешкара товараш, оттаьь правилаш телха а еш, дохкарах, хІаьта иштта эцархоех уж дІахьуладарах, —

бехк бу имущество хьа а йоаккхаш кхаь шерагара ворхІ шерага кхаччалца лаьца воаллаш яккха ха тохарца, пхе шерага кхаччалца белггаларча балха тІа хилара е белггалара гІулакхаш леладара йолча бокъонах а воаккхаш.

Статья 4. Укх Закона 3 статья тІа белгалбаь товараш дохкарен дІахьуладарен боккха боарам лархІа боагІа пхи бІаь сомал кІезигагІа мах боаца кхачан продукташ, ши эзар сомал кІезига мах боаца кхыдола товараш дохкарахи дІахьуладарахи, хІаьта къаьстта боккха боарам — итт эзар сомал кІезигагІа мах боацараш.

Статья 5. Хьа а нйдеш товараш юхадохкачар е кхыча наха вІашт барта бахарца, низ тІабахьарца е из тІахьоргба аьнна кхерам тІаоттабарца халкъа эшача товарий маьхаш искусственни лакхдарахи лакха лсаттадарахи, —

бехк бу имущество дІа а йоаккхаш е ца йоаккхаш шин шерага кхаччалца лаьца воаллаш яккха ха тохарца, е пхи эзар сомага кхаччалца гІод такхийтарца.

Укх статья тІа белгалдаь зуламаш дарах хьалхагІа судамаш яь волча саго уйжамо дола гІулакхаш леладарах, —

бехк бу имущество дІа а йоаккхаш пхе шерага кхаччалца лаьца воаллаш яккха ха тохарца е итт эзар сомага кхаччалца гІод такхийтарца.

Статья 6. ЗаконагІа доацаш торгови гІулакхаш леладарах, вешта аьлча, пачхьалкхен тІахьожам боаца пайда бар духьа оттаьйча порядкагІа регистраци ца а яйташ, товараш е кхыдола предметаш, дохкаран эцаран барт вІаштІехьбаккхарах, нагахьа санна торговле даькъера уж гІулакхаш индивидуальни къахьегама гІулакхаш леладара порядок толхаярах административни бехк баьчул тІехьагІа лелададале, е массехк саго хьалхагІе а барт барах, е боккхача боараме пайда а боаккхаш даьдале, —

бехк бу имущество хьа а йоаккхаш е ца йоаккхаш лаьца воаллаш яккха шин шерага кхаччалца ха тохарца, е имущество хьа а йоаккхаш е ца йоаккхаш цу ханналца исправительни балхаш дайтарца, е пхи эзар сомага кхаччалца гІод такхийтарца.

ВІашн барт баьча массехк саго, е къаьстта боккхача боараме пачхьалкхен тІахьожам боаца пайда а беш, законагІа доаца торгови гІулакхаш леладарах е иззамо дола зулам даь е спекуляци лелаяь хьалхагІа суд текха волча саго уж леладарах, —

бехк бу имущество хьа а йоаккхаш е ца йоаккхаш кхаь шерагара ворхІ шерага кхаччалца лаьца воаллаш яккха ха тохарца, е пхийтта эзар сомага кхаччалца гІод такхийтарца, е пхе шерага белггаларча балха тІа хилара е белггалара гІулакхаш леладара йолча бокъонах а воаккхаш.

Статья 7. Укх закона 6 статья тІа белгалбаь пачхьалкхено тІахьожам ца лсаттабеш бола боккхача боарамера пайда лархІа боагІа кхо эзар сомал кІезигагІа боаца пайда, хІаьта къаьстта боккхача боарамера пайда — пхийтта эзар сомал кІезигагІа боацар.

Статья 8. Шоай доалахьа хилара бокъонагІа гражданий йолча торговле (общественни кхачан) предприятешка е кооперативашка пачхьалкхен рыночни фондашнара хьежадеча е цар розничин сетера нийца товараш цу товарашта оттадаьча розничин маьхел совнагІа мах а боахаш, оттаьь торговле правилаш телха а еш дехкадале, —

административни бехк бу маьхаш лакхдолда аьнна решени тІайийцача сага, уж товараш дІа а доахаш цхьа эзар сомага кхаччалца гІод такхийтарца.

Укх статьян хьалхарча дакъа тІа белгалдаь гІулакхаш шозлагІа дича, —

бехк бу цу тайпара товараш хьа а доахаш кхо эзар сомага кхаччалца гІод такхийтарца.

Статья 9. Укх Закона 8 статья тІа белгалдаь законагІа доацаш леладаьча гІуланхех дола протоколаш чурча гІулакхий органий болхлоша, налогови инспекцешка гІулакхе болча наха е халкъа депутатий Советашка хьожадаьча гІулакхаш тІарча наха ядеш хилар оттадолда.

Уж харцахьара хІамаш дарах дола дешаш халкъа судахоша къаьст-къаьста дувц.

Укх Закона 3 статьян хьалхарча дакъа тІа белгалдаьча зуламех долча дешашта союзни республикай уголовно-процессуальни законодательства оттаяьча порядкагІа протокола кепара материалаш кийчъю суд хилале хьалхагІа.

Укх Закона 1 статья тІа, 3 статьян шоллагІчен 3-чен доакъош тІа, хІаьта иштта 5-чен 6-чен статьяш тІа белгалдаьча зуламех долча дешашта хьалхара следстви ю чурча гІулакхий органий следователаша.

Статья 10. Е Закон тІаэцарца дувзаденна укх тайпара хувцамаши тІатохараши юкъехьолда административни бокъонаш телхаяра хьакъехьарча ССР Союзен союзни республикай законодательства лардашта (СССР Лакхехьарча Совета Ведомосташ, 1980 ш., № 44, ст. 909; 1987 ш., № 22, ст. 912; 1988 ш., № 31, ст. 506; СССР халкъа депутатий съездеи СССР Лакхехьарча Советеи Ведомосташ, 1990 ш., № 15, ст. 247).

14 статьян шоллагІча дакъа тІарча «кхо бІаь сомага кхаччалца гІод» яхача дешашта меттел оттадолда «кхо эзар сомага кхаччалца гІод» яха дешаш.

26 статьян 5 пунктан 30 статьян хьалхарча дакъан «союзни республикай а» яха дешаш ІотІатохалда доагІдоагІача.

Статья 11. Кепатехачул тІехьагІа дІадолалолда е Закон.

Советски Социалистически Республикай Союза Президент М. ГОРБАЧЕВ.
Москва, Кремль.
1990 ш. 31 октябрь.

«Грознефтемаш» завода токарашта юкъе эггара дикагІа лоархІачарех цаІ ва Хасанов Мохьмад. Ше хьаеш йола оатхалаш тІехдика хулийт цо. Предприятерча токарашта юкъе эггара хьалхарчарца ший тамагІа а долаш продукци арахеца бокъо яьккхарех ва из. Вешта аьлча ОТК болхлой тІахьожам боацаш хийца чакхйоал цун ерригa продукци. Иштта болх беш из воландаь дани Мохьмадага тел эггара бехктокхамегІа а чоалханегІа а дола заказаш. Цхьабакъда, шийга денна заказ ханнахьен цІенен кхоачаш ца деш цкъа цІийвала вийзавац цун ший новкъосташта а предприяте кулгалхошта а хьалхашка. Цудухьа из массане лоархІаши сийдеши ва.

КарагІдаьнначох кхоачамбаь, сатийна Іечарех вац Мохьмад. Токара болх беш ше воллашехьа а цо толаме караерзаяьй фрезеровщика. станочника, кхыйола балха говзалаш. Цудухьа новкъосташа хоза а хеташ «тха профессионал», аьле цІи йоаккх Мохьмадах. Цо къахьегача цехера моллагІа саг цамогаш хинна е кхы бахьан нийсденна балха ца воагІаш висача цун метта дІа а этта, бехктокхамегІарча участке къахьега волалу из. Цхьаккха смена дІаяхийтац токара ший норма 130—140 процент кхоачаш ца еш.

Предприяте дикагІйола кагирхой хьехамча лоархІаш ва Хасанов Мохьмад. Ший опыт, дикагІйола балха методаш, приемаш дог раьза долаш дІайовзийташ цо хьалкхебаь токараш, фрезеровщикаш, кхыча профессегІа бола говзанчаш итташ ба заводе. Уж а, шоай хьехамча санна, хадданза яхье хьалха а латташ, башха-дика производственни толамаш доахаш хиларца белгалбьнна ба. ХІанз цо токара говзал Іомаеш ва зІамига саг Дианов Игорь. Ше каралоацача балха къайленаш дика шийна хьайовзийташ хиларах Мохьмада барнал яхаши чІоагІа раьза волаши ва къона токарь.

Ший керттерча балха тІа доккхий толамаш дахарал совгІа хьнаре даькъалоац коммуниста коллектива юкъарча балха тІа а. Цеха партийни организаце секретара заместитела предприяте партбюро члена декхараш кхоачашдеш ва из. Цу балхаш тІа шийна тІадилла моллагІдола гІулакх дизза чакх ца доаккхаш из Іийна моттиг нийсъеннаяц.

СУРТА ТІА: токарь М. Хасанов.

И. ПЛИЕВА сурт.

ФУ ЛУРГДА ВАЙНА РЫНКО?

РЕСПУБЛИКА ЭКОНОМИЧЕСКИ СУВЕРЕНИТЕТИ ШИЙ ЛОІАМИ

М. МАГОМАДОВА, ГНИ политэкономе кафедра заведующе, НГІАССР Іилман заслуженни деятела дувц:

ВАЙ МЕХКА Іалламате дукха законаш да кийчдеш, хІаьта из дика а да. Цу балхага хьежаш хиннад вай, хІана аьлча цхьанна а мехка лерттІа социально-экономически общественно-политически дегІаахар хила йиш яц правови лард ца хилча. Цхьабакъда, белгалдаккханза даргдац. Советий законаш кийчдара йола йоккха процесс уж законаш чакхдахарах боала пайда кІезига болаш лелилга. Укхаза дукха да вай юхамаччахьарен бехктокхам ца хеташи дола хІамаш. Республикански газеташ тІа кепатеха араяьккхай республика пачхьалкхен суверенитетах йолча декларацe йиъ проект. Кхы цхьаккха хІама ІотІа ца тохаш ше цхьаь, аз сайна ховшше а, юкъедоаладу «республика яха дош, хІана аьлча цу йиъа а проекта тІа тайп-тайпара юаш республика: НГІАССР Лакхехьарча Совета декларацe тІа — «автономни советски социалистически», Вайнахски демократически парте оттаьь чу тІа — союзни республика санна, цхьаккха «автономии» а, «советски», «социалистически» а яха дешаш юкъе доацаш — «Нохч-ГІалгІай республика», тІакхха, юххера а, «ЦІено» яхача объединене коллективо оттаьь «Вайнахски Демократически республика». Цу тайпара, республике бахача наьха харжа йиш я шоашта кхычарех тийша хІама доацаши шоай мукъагІен шоаш хулийтаргболаш дола документ. Кхыча республикашка санна доацаш вай Лакхехьарча Совето боча даьхад вай, дерригача халкъага ювцийта декларацe проекташ ара а йоахаш. Из геттара дика да. Цхьабакъда цхьадола кхоачамбоацараш а доахи цунах.

Пачхьалкхен суверенитетах йолча декларацеш тІа юкъара хІамаш дукха да. ЛерхІачунгеи декхаргеи диллача, из, керттерча даькъе, республика политически экономически ший лоІаме хилара тІаерзаяь я. Радикальни экономически реформа еча хьалашка боккхача лоархІаме я республика пачхьалкхен суверенитет. ЧІоагІа лоархІаме да суверенитет хабара ца хилар. Из кхоачамбоа цар доаллаш я НГІАССР Лакхехьарча Совета проект. Цу тІа, мадарра аьлча, йоаш я экономически аспект. СаготагІа йола кхы проблемаш а юкъейихьаяц проекта.

Республика экономически ший мукъагІа хилара а, иштта пачхьалкхен суверенитета а маІан къам хьакъоастадарах, цаІаш шоллагІчарца вІаши бувзабенначеи цаІаш вокхарех тийша болчеи хІанзарча дунен тІа мегаш доацача дунен тІа форманна «ший мукъагІа» хиларах латтац. Цун а вокхан а маІан кхычох латт — ший къаман хьашташ кхоачашде, ше хьа мел кхоллаш дола хІамаш халкъа долча диканна пайда эца таро хиларах. Из де вІаштІехьдаргдац, нагахьа санна ший мукъагІа хулга бокъонца Іалаш ца дой. Вешта аьлча, экономически ший лоІамагІа хилар яхалга фуд аьлча, из да, ший социально-экономически проблемаш къестаяра чакхдоахача гІулакхашта республикана мамогга дукхагІа паргІато ялар.

Іалама ресурсашта национализаци яр, гонахьара Іалам, лораданза дарг ца хилар — из долла хІама республика мукъагІа хила деза. Цунга гІолла леда езаш я децентрализаце, пачхьалкхен доалахьен совле дІаяккхара процесс. Царна а кхыча а дешашта шерра паргІато а гІулакхаш чакхдаха наькъаш а деннад академика С. С. Шаталина кулгалца кийчъяьча программа тІа. Бакъдар дувце, иштта хила доагІаш а ма дий из-м. Цхьабакъда дикагІйола предложенеш нийсагІча экономически гІулакхашца чакхъяхара процессашa ха кІезига йоаяц, хІаьта а вай бюрократически системе иттазза дукхагІа йоаю ха. Де доацаш дІаяьккхача регионально хозрасчетага республика йигара «компанеш» йолча хана цкъа санна дукхкхаза а дийцад аз пресса тІа цу хьакъехьа. Цхьабакъда, аз дийцар дІахазанзар, дІатІа вІаллагІа а эцанзар. Цкъаза хеталу, цун бала болаш саг вий-хьогІ республике аьнна.

РЕСПУБЛИКЕ сов сиха къоастаде деза импортеи экспортеи дош. Цу деша лоархІам сенах латт аьлча, из латт, цкъа-дале, Нохч-ГІалгІайче йІаьххача хана мехка бийдали ресурсаши дІа а телаш, цун лаьттан ченашкара хьадоаккхачох цунна юха хьателар лоадама хІама доацаш бола жом хинна а хІанз болаш а хиларах, шозлагІа-дале, вай иждивенцаш да «камаьршача воте» 120 миллион сом дотаци а телаш кхоабаш латта, яхаш тайп-тайпарча боарамашка дувцаш латташ хиларах (хІаьта уж хабараш дІададелар Лакхехьарча Совета 1990 шера августовски сессегара. Вайна хьателар республике хьадаьчохи центре Іотелачохи лоадамбоаца дакъа мара дац. Иждивенца кхоссаш санна цІерилг санна хьожадеши хьалдайташи да из. ХІаьта бокъонца хила дезар кхыча тайпара да. ХІанз долаш долчох, алхха оборота таІра моттигерча бюджете дІачутела налог 42 процент я. 1989 шера республика бюджете дІачуденна цу тайпара ахча 128 миллион сом гаргга дар. оборота тІа йоагІа ерригa налог 300 миллион сом доллаше а. Хьано мала кхоаб?

Геттара кІезига оттадаьд тайп-тайпарча ведомствай предприятешка бюджете дІачутелаш дола ахча — 1 процентагара 10 процентага кхаччалца. «Электроинструмент» яхача Назрановски завода пайдан тІара дІачутелалача ахчай боарамаш 6 процент да, «Красный молот» — 5, «Грознефтеоргсинтеза» производственни объединене — 2, «Грознефта» — 5 процент. Цу предприятей расчетни пайдан ахча хьалха-тІехьа иштта да: 4,1; 17,4; 44,6; 47,8 миллион сом. ХІаьта цу йиъ предприяте расчетни пайдан дерригача ахчанна тІера (114 млн. сом) бюджете дІачутелаш дола ахча 6,8 млн. сом мара дац. Иштта хьал да вокх предприятешка а. Цул совгІа, къахьегама ресурсашка дІадахийта республике дусар а дац 50 проц. мара. Вешта аьлча, республике хьаеча продуктех дукха а доккхагІа дола дакъа центра Іотелаш да. Цул тІехьагІа лоадамбоаццаш дола дакъа республикана хьахец, дотаци да аьле. ТІаккха дотаце чотах иждивенцаш санна вай дахалга хул-кх цунах.

Уж ерригa проблемаш боккхача лоархІаме я республика рыночни экономикага йоалача хана. Бакъда, правительства дукха уйла ца еш хьалхадаккхарах вай Лакхехьарча Совето укх шера августе къоабалъяьй рынкага довлара программа. Республика Лакхехьарча Совета из позици тамашийна хинна а Іап. Цу хана а цхьана болх беш ма ярий бІарчча программа кийчъеш хинна СССР-еи РСФСР-еи комисси; хІаьта кепатеха араяккха, сентябре сессешка ювца лаьрхІа а яр из. Цунна къаьгга хьагуш я халкъа депутатий мелал — цхьаккха бехктокхам а ца хеташ правительства еча решенешта уж дІакарабахар, дешаш дувцача хана шоай ала дезар дІа ца алар.

Рынко леррІа болх белга из могаярах тийша хинна ца Іеш, керттерча даькъе цун ерригa компоненташ гуччахьа хиларах, эггара хьалха товарни масса гуччахьа хиларах тийша а да. Бакъдар аьлча, пачхьалкхен суверенитет яккха а экономически воай лоІам тІа довла а низ кхоачаргба, производственни потенциал кийчъеи рыночни отношенешка довлеи вІаштІехьдаргда вай. Цхьабакъда хІанзаръяр мо мара дисциплина ца хуле, вайна хетар хургдац. Вай экономически социальни проблемаш кхы а дукхагІа чІоагІлуш я.

ДИСЦИПЛИНА яха хІама шерагІа кхетае езаш я. Цо шийна чулоац къахьегамеи исполнительскии, производственни а технологически а дисциплина. Дисциплина уж деррига тайпаш цхьан кога хинана ца Іеш, шинна а кога астагІада» вайцига. Цу тІа а, геттара хала астагІа а да. Дисциплина лоха боарам гуш ба уйла ца еш еча экономически решенеех, хьурмат доацаш увттаеча гІишлон проектех, арахева продукци дика ца хиларах, бран бахьан долаш хулача денкхийча зенех. Из деррига а ишта хІанад аьлча, демократена юккъе гІолла лелаеш я демагоги, шоай хьаштдар дара йола мукъал, адархи. кегар.

Дисциплина чІоагІъянза, бехктокхам лакхбанза, порядок оттаянза ярг ца хиларах аз дувцача хана сона ловр къаьнара Іазапе гІулакхаш юкъедоаладе деза яха маІан долаш а дац. Бакъахьа хетар, эггара хьалха, низ бола экономически методаш юкъейоалаелга да. Каст-каста хоз сона хаттар: американцаш, шведаш, японцаш вайл дикагІа хІана бах, яхаш. Дукхьал дІааргда аз: бах цар къа дикагІа хьегандаь. Балха тІехьависа сага прогул ца йийцача а, балха тІара лоалларгва, е геттара къахетам баь вуте а, наьха санна зе тохаш экономически бехк бергба. Бакъдар аьлча, вай хьалашка из чІсагІа лира да. Дале а, цунца мара порядоки дисциплиней оттаюларгьяш. Японски берага цкъа аьннар шозлагІа цунна хьалхадаккха дезац, оалаш да.

Республика экономически ший мукъагІа йолча хана социальни сатем Іалашбара эггара лоархІамегІа я кхачан проблема. Экономически воай мукъагІа вай долча хьалашка соца мишта къоастае еза, аьнна хет из? Цунна бола аьттув ба вІаши кооперативни машинаш, оборудовани, кхыйола техника хьаерашца договорни гІулакхаш леладергдола ахархой боахамаш кхы тІехьа ца а доахаш. Іодахкар. Республика ерригача районашка лаьттан лай а хинна дІаотта ловча бахача нахагара заявленеш кхай халкъа Советашка. Уж 6—7 эзар саг хила мегаш нах ба. Царна пачхьалкхенгара новкъостал а гІо а эш шоаш яха низ боацаш хилар гаьнна хьалхагІа денз хьахьекхача колхозно-совхозни системо еш йола дорха дукхьале дІаянкхара.

Башха-дика Іалама-климатически хьалаш долаш йолча вай республикага йиш хургьяр, нагахьа санна ахар-
товарни масса гуччахьа хи-
хой боахамаш леррІа тоалуш дІададахача, воаш кхаьба ца Іеш, совнагІа юртбоахама продукци Іалашъе а. Аз кхетадеш дола ахархой боахамаш миштад аьлча, уж я дезалий фермаш, юкъера лаьрхІача шоай доалахьа 10—15 гектар оахам а долаш, 30—40 гектар хьу а йолаш, 25—30 етт а болаш, цхьаццадолча бахьанех хьайбаш тІерадувларах эшаденна Іул юхаметтаоттадар чуоттадаь кхоабаши фуна диташ нижна миссел е кхы а дукхагІа Іаьсий а долаш йола. Пачхьалкхено уж боахамаш Іалашдергдар зІамагІча кепара йолча техникаца, новкъостал дергдар профессиональни кийчо еш а консультацеш телаш а. ДІайийна хІамаш ца хьувкъаш йисача шерашна хинна ве юхаметтаоттадара гарантированни компенсаци тела мегаргдар. Уж деррига хІамаш цхьана вІашагІтехача дика кІезигагІа хургдар хІанз колхозашеи совхозашеи пайда эцача цу дотацеели льготели. хІаьта царех юха хьахула беркат а дукхха тІехдаргдар. ХІаьта юрта боахамга вай дІадохийтачул 5-зза совгІа кІезигагІа да из хІанз.

Дунен практике дукхьал ахархой-фермерски боахамаш хьахьекхая баха нах кхачанца Іалашбе низ кхоачаш шоаш хилар. Вай дараш санна а кхыметтел воргІа а Іалама-климатически хьалаш долаш долча дукхача мехкашка, мадарра аьлча, юртбоахама продукце проблема из кІезига йоаккхаш хиларах этта яц, эшачул тІех йоаккхаш хиларца ювзаенна я. Аз дувцараш Дани, Финлянди, Швеци санна дола мехкаш да, Голланди, США, Франци, кхыдола мехкаш ца дийцача а.

Вай республике Іодехкаш дола е, нийсагІа аьлча, дІаяздеш дола ахархой боахамаш — приусадебни участкашкара боахамаш мара дац. Цига лаьттан участкаш 0,25 гектарага кхоачаш мара яц, хІаьта, керттерча даькъе, лоаман районашка тесса йитача территорешкара телаш а я. ХІаьта цу тайпара участок йоаккхаш хилча а дукха ха йоае еза кІезигагІа гулйой а итташ подписаш гулъеш. Цу тІа а, хІара подпись цІийца яйта езаш хул.

Ахархочо лаьтта маьхах эцаргдац, кхыметтел мах боацаш делча а дезаргдац цунна, нагахьа санна, цун бсахам, хьувкъам, пайда цхьанне а цІаккха а цунгара дІабоаккхарг ца хиларах дог тийша из ца хуле. ХІаране доалахьарча боахамца партнерски экономически гІулакхаш тоаде деза горизонталагІа санна, иштта вертикалагІа а. ДагадохарагІа аьлча. болхлочон интеллигентси шоай сбереженеш акционерни обществе дІачулац тайп-тайпарча экспроприацеех тешшаме шоаш лорабергболаш болга шоашта хайначул тІехьагІа мара. ХІаьта тахан уж а вожаш а пачхьалкхено вІалла а лорабеш бац рэкетирствах.

Цу тайпара сай-цхьайола замечанеш газет дешарашка дІахайта лаьрхІад аз укх лоаццача газетни статья тІа. Нагахьа санна царна раьза воацачо — «Сердало» газета редакцега язде, къувсаргда вай, дувцаргда, бакъдолчунна духтІадовла хьожаргда. Хозахеташ оалаш мичад халкъа юкъе цхьа корта дика ба, хІаьта шиъ кхы а дикагІа ба.

ДІаяздаьд
А. САДУЛАЕВА.

ХУВЦАМАШ

Тахан атта дац партийни тематиках язде. ХІана аьлча, дукхача наьха хьалхагІа партех хинна тешам даьгІбенкаб, хьалха санна деррига доал «бехевшаш» КПСС-а. Цу хьакъехьа дукха каьхаташ ух редакце а. Хетаргахьа, укх беседо а царех дукхахачарна жоп дала мег. Мехка хулаш латта политически хувцамаш къоабалдераш а дукхьалбараш а нийслу. Бакъда, политически хувцамаш къоабал дой а ца дой а наьха дагардар цаІ да: уж ма хулла дикагІа баха безам болаш ба. Из дац, тахан вай мехка атта хьал царна бе-башха хетац яхалга. Цу хьакъехьа дар аз КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретарага Татиев Русланага даь хаттараш а.

Юххьанца ала деза, районе дика вовзаш саг из хилар. Сел йоккха а яц цун къахьегама биографи. Из хиннав ВЛКСМ Сунженски райкома секретарь, «Серноводский» яхача совхоза парткома секретарь, хІаьта дукха ха йоаццаш, вешта аьлча, ер шу дІадолалуш районе бахача наха цаІ санна массава раьза а волаш, цар лоІамагІа, из хоржа КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретаралла.

Белгалданиха деза, комсомоле Руслана болх баьча шерашка районни комсомольски организаце сий лакхде цун вІаштІехьдаьналга. ХІаьта дика тешал тІехьадолаш пар на парткома секретара балха тІа а. ХІанзарча ший балха тІа цо дІадоладаь гІулакхаш а да нах кхотабе, ховш, цар дагара из хилара тешал деш. Цунна дола къаьгга тешал да тахана дийнахьа районера морально-психологически хьал. Цудухьа са хьалхара хаттар укх тайпара дар:

— Руслан, тахан хьога каракхаьча Іаьдала дукъ доалой хьона? Цу тІа, дукха ха йоаццаш райсовета председателалла а ма хержавий хьо?

— Бакъдар аьлча, атта дукъ дац аз сайна хьатІаийцар. Цхьабакъда, наха тешам бенна хилча доккхал а деш из дІахьоргдарех ва со. ХІана аьлча, наха гІо дергда, цар кІалвутаргвац, айса хьалаьца иныъ нийсен бокъонцеи аз дІахьой. Балхах лаьца аьлча, укхаза, болх дукха а ба, аз хьалхарча посташка баьчуа башха эргаш беце а. Ховш ма хиллара, комсомоле волаш а совхоза парткоме волаш а айкха нахаца бувзам болаш бар са болх. ХІаьта хІана районни масштабашка диллача халагІа да, со фу ала гІерт аьлча, бІарчача, районага бІарг дІакхача атта дац. Совхозе аз болх беча хана тхоай низах тийша дар тхо. Тхоашта могаргдари могаргдоацари дика ховра, хІаьта наха а дика кхетадора совхоза экономически хьал, цун таро, цудухьа моллагІа проблемаш дикагІа къоастайора.

ХІаьта укхаза кхы тайпа да гІулакх. МоллагІча юртара коммунисташ, харжархой шоашта эшар эггара лоархІамегІа хеташ ба. Се а уж санна саг хиларах со дика кхет цар дагарчох. Цхьабакъда, экономически оагІонга диллача укхаза дикка уйла е еза...

— Аз кхетадечогІа, экономически оагІув хьайшача район кІоагІа тІехьайнса я-их?

— Іа нийса кхетаду. Вешта цу даькъе укх тІехьарча хана дикагІча оагІорахьа хувцамаш хиннадале а, хІанз а во латт из гІулакх. Вай кхетаде ма деззий цхьа хІама, дукхьал лозунгашцеи, даьссача хабарашцеи, тІахьехамашца наьха хьашташ кхоачаш дулургдоацалга.

Укх тІеххьарча массехк бетта юртбоахамера хьалаш дикка бокъонгахьа даьннад тха. Аренда, дезала подряд санна йолча формаех дукхагІа пайда эца гІерт тхо. Тха район вай республика кхыйола районаш санна я. Вашха эргало йолаш хІама дац. Экономически комплекс дегІайоагІалга а цхьадолча доакъошка диллача цхьатарра дІадода. Керттера духьаленаш нийслу социальни инфраструктура дегІайоалаеча. Цудухьа политически хьал а кІезиг-дукха нрагІа латт тхо долча. Кхетадой оаш, цхьа доадам боаца хІама бокъонгахьа дакхха гІерташ цхьабараш хьуввзаще а, царна уллув бІаргашта гуш шоай хІама хьалдаьча сагота боаца нах даггара кисаш дузащ боахкаш хилча, укхаза къестадац бакъвар, воацар малав. Эггара хьалха лакхемел багІа хьакимаш лоархІ бехке. Цудухьа хийла бехке воаца хьаким дІавоаккхаш а моттиг нийслу. Вай республике а тха районе а укх шера хинна митингаш я цунна къаьгга дола тешал.

— Руслан, хьога хьаттача, хІанз эттача хьалашка эггара хьалха де дезар фуд?

— Сунженски район дукхагІча даькъе юртбоахама культураш кхеяра лостам болаш хургья дІахо а. Цудухьа тхоай низашца гІишлон база хьае еза тха. Из проблема къоастайнча тха таро хургья нах фусамашца Іалашбе.

Хьалъергья берий бешамаш, школаш, клубаш, дохкаргда керда наькъаш, мел эшача хий чудилла вІаштІехьдаргда, газ чуюлларгья. Дукха лоткъамаш ух тхога районни больница чуйола помещени воча хьале я, яхаш. Из ца аьлча а, ховш да. Цул совгІа тоъаш бац лакхера дешар дийша медицински болхлой. Иштта, Троицкая яхача станицерча амбулаторе могаш боаца нах тІаийбу лора меттел медсестрас. ЦРБ керттера лор хьажа веза медицински кадраш дІанийсъярга.

— Рыночни экономикагІа кхачан продуктий маьхаш мишта хургда, аьнна, хет хьона?

— Кхачан продуктий маьхаш лакхдара со дукхьал ва. Цхьабакъда, из дац рыночни экономикана со дукхьал ва яхалга. ХІара денна эшача товарашта мах тІа ца техача бакъахьа ба, цхьабакъда, тІехдаьнна, хилча а ца хилча а мегаргйолча езача хІамашта тІатехабар, аьнна, сога хаьттача новкъа дац. Цул совгІа экономика доалдеш нийсъеш ма хургйий.

Тахан районе дукха кхадраш хийцай. Партийни организацешка баьхнаб гІулакха цІена, шоай балхах дика кхеташ бола нах. КПСС райкома секретариат деррига а хийцай. Райсовета аппарат а хийцай. Райпо председателал оттаваьв принципиальни, наха лоархІащи сий деши, ший гІулакх цІена дІанкахьа Іема В. Музыкаев, милице начальник оттаваьв А. Наурбиев.

ДукхагІча колхозашка председателаш хержаб. Болх цар тоабергболга тешал деш да альтернативни хьисапе боахама коллективаша уж хержалга. ХІаьта наха дика ма хой шоай хІама хьаллоацаргдари гІулакхах дог лазари малав.

Тайп-тайпарча хаттараш ца ух со волча нах. Царех да жилищни, цІенош дара лаьтташ къоастаделга. Райсовета активаца наьха хьашташ ма хулла кхоачашде а гІерт со.

— Руслан, вай къамаьл хилар керттерча даькъе районе тахан латтача социально-экономически хьалаш дІахо йодача хана цу даькъе оаш де лерхІачохи. ХІаьта хІанз укх тайпара хаттар де безам бар: укх шера РСФСР, Нохч-ГІалгІай АССР, моттигерча Советашка халкъа депутаташ хоржача хана гучадаьлар дукхьал юача сиспалах саг тийша воацалга. Наха политика йовзалга перестройках дІадаккха йиш йоаца хІана ма дий. Цу хьакъехьа фу аргдар Іа?

— Цу е вокх кандидата тІехьа кхадж тоссача хана наьха теша безам ба цар шоаш политически меттел экономически кризисах а боахарг ма бий, аьнна. Хьажал, мишта дІайолх халкъа депутатий сессеш, съездаш? Тахан этта чоалхане хьал бокъонгахьа даккхара дукха маьхера предложенеш тел укхаза халкъа депутаташа...

Балха ди чакхдоалаш латтар Татиева кабинетера со аравоалаш. Приемне массехк саг вар на волча дІаяздевенна. ХІаьта хьалхарча секретара балха ди сона хийттачох чакхдала гарга дацар.

А.-Г. УГУРЧИЕВ,
тха спец. корр.

30—40-ча шерашка а 50-гIа шераш долалуш а лийцача наха реабилитаци яра хьакъехьа

(ДIахододар. Долалур 3, 13, 15, 22, 24 февралехь, 1, 3, 6, 8, 10, 13, 15 мартехь, 3, 5, 10, 14, 19, 21, 24, 26, 28 апрелехь, 2, 10, 12, 22, 26 маехь, 7, 14, 21 июнехь арадаьлначу газеташ тIа).

Точиев СаIадала Альмад, 1895 шера Назрановски района Юкъерча Ачалкхе ваьв, гIалгIа, п/х, единоличник, Юкъерча Ачалкхе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Маматов БатIала Висангири, 1902 шера Назрановски района Юкъерча Ачалкхе ваьв, гIалгIа, п/х, единоличник, Юкъерча Ачалкхе вахаш хиннав, условно 5 шу суд яьй.

Точиев Саги ГIубнакх, 1887 шера Назрановски района Юкъерча Ачалкхе ваьв, гIалгIа, п/х, единоличник, Юкъерча Ачалкхе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Маматов Измейла Ахмад, 1909 шера Назрановски района Юкъерча Ачалкхе ваьв, гIалгIа, п/х, единоличник, Юкъерча Ачалкхе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Эсмурзиев Хьажий Гиiез, 1872 шера Назрановски района Юкъерча Ачалкхе ваьв, гIалгIа, п/х, единоличник, Юкъерча Ачалкхе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Аушев Элберта Хамберд, 1907 шера Назрановски района Юкъерча Ачалкхе ваьв, гIалгIа, п/х, единоличник, Юкъерча Ачалкхе ваьхав, 3 шу суд яьй.

Горбаков Iабдулкха Альмад, 1900 шера Назрановски района Юкъерча Ачалкхе ваьв, гIалгIа, п/х, единоличник, Юкъерча Ачалкхе ваьхав, 10 шу суд яьй.

Костоев Мохьмада Казбек, 1900 шера Назрановски района Юкъерча Ачалкхе ваьв, гIалга, п/х, единоличник, Юкъерча Ачалкхе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Арсемиков Бахот, 1888 шера Урус-Мартановски района Урус-Мартан яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Урус-Мартан яхача юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Амадиев Успа, 1906 шера Урус-Мартановски района Рошни-Чу ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Рошни-Чу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Абубакаров Умахадии, 1906 шера Урус-Мартановски района Алхан-Юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Алхан-Юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Абубакаров Абулуслим, 1906 шера Урус-Мартановски района Мартан-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Мартан-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Абакаев Амала, 1907 шера Урус-Мартановски района Мартан-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Мартан-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Амадиев Ага, 1911 шера Урус-Мартановски района Рошни-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Рошни-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Ахмадов Ахма, 1913 шера Урус-Мартановски района Рошни-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Рошни-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Арцуев Абдурахман, 1903 шера Урус-Мартановски района Рошни-Чу яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Рошни-Чу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Баталов Али, 1908 шера Урус-Мартановски района Танги-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Танги-Чу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Баталов Хасан, 1910 шера Урус-Мартановски района Танги-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Танги-Чу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Вогаев Халид, 1911 шера Урус-Мартан яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Урус-Мартане ваьхав, 5 шу суд яьй.

Демильханов Тата, 1901 шера Урус-Мартановски района Мартан-Чу яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Мартан-Чу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Долсаев Бейбулат, 1911 шера Урус-Мартане ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Урус-Мартане ваьхав, 3 шу суд яьй.

Ибрагимов Юнус, 1910 шера Урус-Мартановски района Гойты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Гойты яхача юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Идрисов Хасан, 1913 шера Урус-Мартановски района Мартан-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Мартан-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Заитов Магомет, 1903 шера Урус-Мартане ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Урус-Мартане ваьхав, 5 шу суд яьй.

Магомаев Тепсурка, 1907 шера Урус-Мартановски района Рошни-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Рошни-Чу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Мунчаров Абу, 1897 шера Урус-Мартане ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Урус-Мартане ваьхав, 5 шу суд яьй.

Шабазов Уматгирей, 1869 шера Надтеречни района Л. Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Л. Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Вемирзоев Ахма, 1885 шера Надтеречни района Л. Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Л. Науре ваьхав, 5 шу суд яьй.

Идигов Хаки, 1902 шера Надтеречни района Л. Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Л. Науре ваьхав, 3 шу суд яьй.

Макариев Мумат, 1907 шера Надтеречни района Л. Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Л. Науре ваьхав, 3 шу суд яьй.

Магомадов Ахмад, 1913 шера Урус-Мартане ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Урус-Мартане ваьхав, 3 шу суд яьй.

Мункуев Бексултан (Мункаев Бексултан), 1886 шера Урус-Мартановски района Рошни-Чу яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Рошни-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Нотамерзаев Бетирсолтан, 1905 шера Урус-Мартане ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Урус-Мартане ваьхав, 5 шу суд яьй.

Ойсаев Беймурза, 1907 шера Урус-Мартановски района Шалажи яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Шалажи ваьхав, 5 шу суд яьй.

Сагиев Мачук, 1913 шера Урус-Мартане ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Урус-Мартане ваьхав, 3 шу суд яьй.

Темиров Али, 1893 шера Урус-Мартановски района Мартан-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Мартан-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Тапаев Турмуз, 1880 шера Урус-Мартановски района Мартан-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Мартан-Чу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Сулейманов Бата, 1881 шера Урус-Мартановски района Мартан-Чу яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Мартан-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Халипаев Хасан, 1908 шера Урус-Мартановский района Танги-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Танги-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Хайбукаев Абу-Магомед, 1913 шера Урус-Мартановски района Мартан-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Мартан-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Товсултанов Умха, 1878 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Салангириев Хату, 1883 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Ибрагимов Юша, 1873 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Имаев Гилха, 1878 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Ибрагимов Абубакар, 1895 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхерча Науре ваьхав, топаш техай.

Берханов Иса, 1910 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Кундухова цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Орзуев Усман, 1873 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шера Iоваьхьийтав.

Санев Боташ, 1898 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Кундухова цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 8 шу суд яьй.

Багаев Тима, 1878 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 5 шу суд яьй.

Абдулазиев Ару, 1908 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, 8 шу суд яьй.

Токаев - Токалов Али, 1909 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Кундухова цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 8 шу суд яьй.

Дерсаов - Диресов Каим, 1908 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Кундухова цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 8 шу суд яьй.

Девлетмирзаев Амади, 1878 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Пайзулаев Абу, 1905 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Абуев Муцу, 1907 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Миснрбиев Тарам, 1872 шера Атагински района Къаьнара АтагIе яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, къаьстта белгалбаьккха болх беш хиннавац, къаьнарча АтагIе ваьхав, 10 шу суд яьй.

Тутуев Саламгири, 1874 шера Гудермесски района Герзель - Аул яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, колхозхо, Герзель-Ауле ваьхав, 10 шу суд яьй.

Садыков Хасу, 1905 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Цепаев Абдурахман, 1910 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 5 шу суд яьй.

Абдулвагапов Бахти, 1905 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Саитов Токал, 1873 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Кундухова цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Шахабов Усман, 1893 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Шахабов Али, 1888 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Музаев Дасху, 1855 шера Терски района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Аюбов Рамзан, Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 8 шу суд яьй.

Куриаев Хасан, 1901 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, 5 шу суд яьй.

Солтанатов Эдилсултан, 1863 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Суганнов Эльдархан, 1867 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Хасаев Кала, 1873 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Джантемиров Шахтемир, 1873 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 5 шу суд яьй.

Тулаев (Турлуев) Дага, 1904 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, 5 шу суд яьй.

Вахаев Хумаид, 1908 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Ахтаев - Алхаев Али, 1898 шера Надтеречни района Лакхарча Науре ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Илуев Тербулат, 1882 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Ахматханов Умалат, 1893 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Кундухова цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Хасбулатов Алман, 1910 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Хасиханов Ярагн, 1901 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Кундухова цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Дахнаев Адам, 1902 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Сербиев Айсха, 1881 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Кундухова цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Дубаев Хасан, 1885 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, топаш техай.

Дубаев - Пашаев Ахмад, 1897 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Алхазурове ваьхав, топаш техай.

Дубаев Шепи, 1883 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, топаш техай.

Газахаджиев Айдемир, 1897 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, топаш техай.

Арсамирзоев Сулейман, 1875 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, топаш техай.

Мударов Эдельбек, 1881 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, топаш техай.

Дубаев Усман, 1904 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ю/с секретарь, Алхазурове ваьхав, 10 шу суд яьй.

Дубаев Абу, 1909 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Сайдаева цIерагIча колхоза счетовод, Алхазурове ваьхав, 10 шу суд яьй.

Казуев Борша, 1904 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Алхазурове ваьхав, топаш техай.

Берсанов Дуки, 1911 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Алхазурове ваьхав, 8 шу суд яьй.

Берсанов Магома, 1878 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, 8 шу суд яьй.

Эльмурзаев Асхаби, 1893 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, 8 шу суд яьй.

Омаев Абдул - Муслим, 1893 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Алхазурове ваьхав, 8 шу суд яьй.

Матаров Межи, 1903 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, 6 шу суд яьй.

Асанбаев Ахмуд, 1903 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, 5 шу суд яьй.

Акаев Асоби, 1867 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Алхазурове ваьхав, условно 5 шу суд яьй.

Асабаев Ахмад, 1908 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, условно 5 шу суд яьй.

Нагаев Магомед, 1883 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, топаш техай.

Кишко Василий Артемьевич, 1870 шера Сунженски района Карабулан яхача станице ваьв, эрсе, п/х, ахархо, Карабулаке ваьхав, 8 шу суд яьй.

Тенсуриев Салех, 1917 шера Урус-Мартановски района Гехи яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, къаьстта белгалбаьккха болх беш хиннавац, Аветри яхача хуторе ваьхав, топаш техай.

Дубаев Али, 1889 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, ахархо, Алхазурове ваьхав, 5 шу суд яьй.

Дундаев Дуки, 1890 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, 3 шу суд яьй.

Джанхотов Джабраил, 1890 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, 3 шу суд яьй.

Дубаев Ахмат, 1910 шера Урус-Мартановски района Алхазурово яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Алхазурове ваьхав, 3 шу суд яьй.

Слепов Иосиф Яковлевич, 1895 шера Саратовски обл., Вольски уезда Сосновски яхача юрта ваьв, эрсе, п/х, болхло, г. Грозне ваьхав, 3 шу суд яьй.

Шаповалов Александр Алексеевич, 1906 шера Волгоградски областа Николаева яхача хуторе ваьв, эрсе, «Грознефтехимзавода» АТК треста экспедитор, г. Грозне ваьхав, 5 шу суд яьй.

Мицаев Хаджи, 1903 шера Ножай-Юртовски района Турты яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Турте ваьхав, 3 шу суд яьй.

Мадагов Косум, 1866 шера Ножай-Юртовски района Турты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Турте ваьхав, 5 шу суд яьй.

Талхигов Якуб, 1868 шера Ножай-Юртовски района Турты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Турте ваьхав, 8 шу суд яьй.

Ахмадов Джаубетир, 1883 шера ДАССР Рицуани яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Ножай-Юртовски района Довлетбий яхача хуторе ваьхав, 8 шу суд яьй.

Орцуев Селим-Солт, 1883 шера Ножай-Юртовски района Ветиль-Ирзоу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Ветиль-Ирзое ваьхав, 8 шу суд яьй.

Абдул-Кадыров Межид, 1873 шера Ножай-Юртовски района Битиль-Ирзоу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Битиль-Ирзое ваьхав, 8 шу суд яьй.

Асуев Туту, 1873 шера Ножай-Юртовски района Ялхой-Мохк яхача ауле ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Ялхой-Мохке ваьхав, 5 шу суд яьй.

Асуев Байсхор, 1903 шера Ножай-Юртовски района Бильты яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Бильты вахаш хиннав, 5 шу суд яьй.

Асхибов Салман, 1899 шера Ножай-Юртовски района Шерди-Мохк яхача ауле ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Шерди-Мохке ваьхав, условно 8 шу суд яьй.

Атаев Абдул - Муслим, 1881 шера Ножай-Юртовски района Шовхал-Берт яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Шовхал-Берте ваьхав, 10 шу суд яьй.

Ахматханов Юнус, 1881 шера Ножай-Юртовски района Битиль-Ирзоу яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Битиль-Ирзоу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Банланов Байдула, 1883 шера Гудермесски района Аллерой яхача ауле ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Аллерое ваьхав, 8 шу суд яьй.

Бачаев Сайдула, 1885 шера Ножай-Юртовски района Битиль-Ирзоу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Битиль-Ирзое ваьхав, 5 шу суд яьй.

Бейсурзаев Тутусьна — из **Темирсултанов** Мусост, 1915 шера г. Грозне ваьв, нохчо, п/х, болх беш хиннавац, г. Грозне ваьхав, 3 шу суд яьй.

Бейсултанов Элесги, 1873 шера Ножай-Юртовски района Булгат-Ирзоу яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Булгат-Ирзоу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Берсанукаев Ахмад-Гери, 1863 шера Ножай-Юртовски района Шовхал-берт яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Шовхал Берте ваьхав, 8 шу суд яьй.

Берсанукаев Темиргирей, 1858 шера Ножай-Юртовски района Шовхал-Берт яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Шовхал-Берте ваьхав, 5 шу суд яьй.

Ветербиев Агларби, 1867 шера Гудермесски района Кади-Юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, 10 шу суд яьй.

Булатмирзаев Али, 1901 шера Ножай-Юртовски района Битиль-Ирзоу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Битиль-Ирзоу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Ваганов Магомед, 1877 шера Шалински района Л. АтагIе яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Л. АтагIе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Витиков Мада, 1893 шера Ножай-Юртовски района Ялхой-Мохк яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник Ялхой-Мохке ваьхав, 8 шу суд яьй.

Горчаев Мадар, 1853 шера Ножай-Юртовски района Битиль-Ирзоу яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Битиль-Ирзое ваьхав, 5 шу суд яьй.

Гулгаев Баштын, 1883 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, 8 шу суд яьй.

Гугаев Сааду, 1873 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, 5 шу суд яьй.

Гучигов Джабраил, 1862 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, условно 5 шу суд яьй.

Дадаев Абубакар, 1881 шера Гудермесски района Майртуп яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Майртупе ваьхав, 8 шу суд яьй.

Джаватханов Магомед-Хаджи, 1868 шера Ножай-Юртовски района Саясан яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, болх беш хиннавац, Саясане ваьхав, 5 шу суд яьй.

Джамалханов Темирбулат, 1870 шера Ножай-Юртовски района Беной яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Беное ваьхав, 5 шу суд яьй.

Дугахаджиев Абдул-Халим — из Векхадин, 1899 шера Гудермесски района Элисхан-Юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Элисхан-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Дудаев Ваха-Хаджи, 1861 шера Гудермесски района Курчалой яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Курчалое ваьхав, 5 шу суд яьй.

Дудиев Насуха, 1863 шера Ножай-Юртовски района Ялхой-Мохк яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Ялхой-Мохке ваьхав, 5 шу суд яьй.

Кайсахаджиев Тайсум, 1885 шера Гудермесски района Курчалой яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Курчалое ваьхав, 8 шу суд яьй.

Касумов Абдула, 1882 шера Ножай-Юртовски района Битиль-Ирзоу яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Битиль-Ирзое ваьхав, 8 шу суд яьй.

Керимханов Мюнги, 1883 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, 8 шу суд яьй.

Керимханов Халид, 1898 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, 8 шу суд яьй.

Кукуев Тусин-Хаджи, 1873 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, 5 шу суд яьй.

Магомедхаджиев Асхаб, 1873 шера Веденски района Шерди-Мохк яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Шерди-Мохке ваьхав, 5 шу суд яьй.

Мадагов Альбек-Хаджи, 1903 шера Ножай-Юртовски района Бильты яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Бильте ваьхав, 5 шу суд яьй.

Мадаров Хаким, 1883 шера Ножай-Юртовски района Битиль-Ирзоу яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Битиль-Ирзоу ваьхав, 10 шу суд яьй.

Макаев Салатау, 1858 шера Ножай-Юртовски района Ялхой-Мохк яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Ялхой-Мохке ваьхав, 5 шу суд яьй.

Махузов Абдул-Салам, 1860 шера Ножай-Юртовски района Шовхал-Берта ваьв, нохчо, п/х, единоличник Шовхал-Берто ваьхав, условно 5 шу суд яьй.

Мачигов Кагир, 1868 шера Шалински района К. АтагIа ваьв нохчо, п/х, ахархо, К. АтагIе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Мосуев Освад, 1871 шера Ножай-Юртовски района Беное ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Беное ваьхав, 5 шу суд яьй.

Музаев Муслим, 1875 шера Надтеречни района Бильты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Бильты ваьхав, 8 шу суд яьй.

Мусхаджиев Абдусалам, 1873 шера Гудермесски района Кади-Юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник Кади-Юрта ваьхав, 5 шу суд яьй.

Нуцаев-Нуцалханов Дельмаха, 1863 шера Шалински района Гельдыген яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Гельдыгене ваьхав, 3 шу суд яьй.

Саидуев Темирхан, 1903 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, 5 шу суд яьй.

Санев Сулейман, 1901 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, 5 шу суд яьй.

Сальгиреев Ахмады — из Сока, 1870 шера Шалински района К. АтагIе ваьв, нохчо, п/х, молла, К. АтагIе ваьхав, 3 шу суд яьй.

Сатуев Иса, 1895 шера Ножай-Юртовски района Битиль-Ирзоу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Битиль-Ирзоу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Солт-Ахмадов Ахмад, 1907 шера Гудермесски района Элисхан-Юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Элисхан-Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Талхигов Магомед, 1873 шера Ножай-Юртовски районе Бурты яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Турты ваьхав, 8 шу суд яьй.

Тапалиев Гази-Хаджи, 1873 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, 5 шу суд яьй.

Темирсултанов Эдильсултан, 1904 шера Ножай-Юртовски района Согунты яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Согунты ваьхав, 5 шу суд яьй.

Тимаев Темирко, 1875 шера Гудермесски района Старый Юрта ваьв, нохчо, п/х, болх беш хиннавац, Старый Юрта ваьхав, 10 шу суд яьй.

Тулбаев Тулба—Хаджиев Теми, 1865 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, болх беш хиннавац, Месхеты ваьхав, 8 шу суд яьй.

Умаров Осман, 1880 шера Гудермесски района Майртупе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Майртупе ваьхав, 8 шу суд яьй.

Умар-Хаджиев Усман, 1898 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, 5 шу суд яьй.

Хайдукаев Мурад, 1863 шера Турце, Хун-Кара ауле ваьв, нохчо, п/х, единоличник К. АтагIе ваьхав, 5 шу суд яьй.

Хамзатов Халим, 1873 шера Ножай-Юртовски района Витиль-Ирзоу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Витиль-Ирзоу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Хасуев Умар-Хаджи, 1868 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, 8 шу суд яьй.

Хастанов Тили, 1861 шера Ножай-Юртовски района Аллерой яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Аллерое ваьхав, условно 5 шу суд яьй.

Хатуев Беган, 1898 шера Ножай-Юртовски района Шовхал-Берт яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Шовхал-Берта ваьхав, 8 шу суд яьй.

Хуртаев Демистын, 1873 шера Ножай-Юртовски района Ялхой-Мохк яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Ялхой-Мохка ваьхав, 5 шу суд яьй.

Хурхалов Чокай — из **Хирхиреев** Чакри, 1888 шера Ножай-Юртовски района Шуали яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Шуани ваьхав, 5 шу суд яьй.

Чахаев Темирбулат, 1883 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, 5 шу суд яьй.

Элиханов Аюб-Хаджи, 1943 шера Надтеречни района Мундар-Юрта ваьв, нохчо, п/х, болх беш хиннавац, Мундар-Юрта ваьхав, 1933 шера лаьца воаллачара мукъаваьнна.

Юнусов Бетир-Султан, 1903 шера Ножай-Юртовски района Пачу яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Пачу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Яхьяхаджиев Ахмат, 1900 шера Ножай-Юртовски района Месхеты яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Месхеты ваьхав, 8 шу суд яьй.

Боков Тархана Ноха, 1911 шера Пседахски района СоагIапча ваьв, гIалгIа, п/х, колхозхо, СоагIапча ваьхав, 5 шу суд яьй.

Тасуев Кару, 1864 шера Шалински района Автуры яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, колхозхо, Автуре ваьхав, топаш техай.

Галкин Кузьма Архипович, 1887 шера Александровски района Круглолесское яхача юрта ваьв, АЧК, эрсе, п/х, хин района десятник, Шелковской ст. ваьхав, 10 шу суд яьй.

Хациев-Вацаев Муса, 1882 шера Итум-Калински района Кельхадой яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Харачое ваьхав, 10 шу суд яьй.

Таймазов Муда, 1907 шера Ножай-Юртовски района Зондак яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Зондаке ваьхав, 10 шу суд яьй.

Салаев Вейсултан, 1871 шера Ножай-Юртовски района Чичиль-Юрт яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Чичиль-Юхе ваьхав, топаш техай.

Темирбеков Темир-Али, 1898 шера, Ножай-Юртовски района Чичиль-Юхе яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Чичиль-Юхе ваьхав, топаш техай.

Абдулмуслимов Закри, 1910 шера Ножай-Юртовски района Шуани яхача юрта ваьв, нохчо, Шуани ваьхав, 8 шу суд яьй.

Муцаев Абдул, 1910 шера Ножай-Юртовски района Шуани яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Шуани ваьхав, 8 шу суд яьй.

Сатабиев Махмуд, 1877 шера Надтеречни района Л. Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, колхозхо, Л. Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Шептукаев Джамола, 1866 шера Ножай-Юртовски района Зондак яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Зондаке ваьхав, топаш техай.

Муцуев Джамол, 1883 шера Ножай-Юртовски района Зандак яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Зандак-Ара ваьхав, 3 шу суд яьй.

Алханов Докал, 1908 шера Гендерген яхача юрта ваьхав, нохчо, п/х, единоличник, Гендергене ваьхав, 10 шу суд яьй.

Хадчикаев Магомед, 1909 шера Урус-Мартановски района Мартан-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Мартан-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Чокаев Хасан, 1904 шера Урус-Мартановски района Танги-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Танги-Чу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Чернаев Якуб, 1906 шера Урус-Мартановски района Мартан-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Мартан-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Эдаев Эдильхан, 1912 шера Урус-Мартановски района Рошни-Чу ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Рошни-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Эдаев Доха, 1907 шера Урус-Мартановски района Лашни-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Лашни-Чу ваьхав, 5 шу суд яьй.

Эдаев Саид-Али, 1911 шера Урус-Мартановски района Рошни-Чу яхача хуторе ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Рошни-Чу ваьхав, 3 шу суд яьй.

Эльмурзаев Усман, 1912 шера Урус-Мартане ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Урус-Мартане ваьхав, 3 шу суд яьй.

Эдаев Умар, 1910 шера Урус-Мартане ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Урус-Мартане ваьхав, 3 шу суд яьй.

Абдуев Бетирсолт, 1872 шера Надтеречни района Лохера Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Лохерча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Хатухаджиев Шахмирза, 1873 шера Шалински района Автуры яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, единоличник, Автуре ваьхав, топаш техай.

ДукаевКата, 1911 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхерча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Эльмуркаев Лечи, 1885 шера Надтеречни района Лакхера Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхерча Науре ваьхав, топаш техай.

Бетильгиреев Бамат, 1885 шера Надтеречни района Лакхарча Науре ваьв, нохчо, п/х, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Висаитов Шахби, 1898 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Сайдаева цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Эжахаджиев Асхаб, 1893 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Генжаев Гарсултан, 1898 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, хлебороб, Лакхара Науре ваьхав, топаш техай.

Асбиев Бажи, 1863 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Хачианов Али, 1905 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, ахархо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

Макаев Гаерхен - Герихан, 1873 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Кундухова цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, топаш техай.

Солтаханов Бичок, 1900 шера Надтеречни района Лакхара Наур яхача юрта ваьв, нохчо, п/х, Кундухова цIерагIча колхоза колхозхо, Лакхарча Науре ваьхав, 10 шу суд яьй.

(ДIахододар хургда).

КЕРДА СТИХАШ

Арчаков Сали

ТIОЙ-ЮРТ

Мухале. ДIаховаьлча—
Укхаза чутеI дохи.
Ер ба цхьан хана майра,
Эздий ТIой ваьха моки.
Хало бос бихьа, маьлхар
Яха латт нашний карт.
Чухьаьхьа беда мIаттий
Вайнаб, ца бохаш барт.
Лохе ший голаш етташ,
ГIалний уд, ловзош хий,
Укхаза ТIой лаьттаз хийла,
ОагIора йоахаш хий.
ГIалиш но чехка йода
Ший вижний зама зуди,
Арenца цун хий санна,
ГIалгIашца дог дIаузи.

• • •

ИшIегах йоI ю
Ноанал тIа латтаро,
Хьаьший чубоахаш
Деш долча хеттаро.
КIаьнцах къонах ву
Маигал, кух довзаро,
Вай Iаьржа аьтта
Ахара ловзаро.

• • •

Цу эзан зен болкхаш
Хьийхар со цунга,
Цупах анагIа воалаш:
Цхьан аьхки кхозза
Бос хийцар цо,
Ца довзал эргадоалаш.
Цу йиIий оамалах
Цецвувлаш чIоагIа,
Вийзар са хийла латта:
Цхьан шера кхозза
Дош хийцар цо,
Коч хувцаш санна атта.

• • •

Белаж тIа мухь бужаш ю,
Сагто IотIийнна яьлар,
Кер чура, сонадаьнна,
Доккха са арадаьлар.
Иштта тIаьийцар цо,
Шийга доагIаш доа во.
Морхаш дIайолхаш санна,
Сагто дIаихар чехка,
Доккха са даьккхар сага,
Сийрдача, хоза мехка.
ДегагIоз, кхаа ю,
Иштта тIаьийцар цо.

• • •

Вахар да — йоага цIи,
Цхьаннена цо йоахал лу,
Аиша вож цIаьхха цо,
Воагаший, дIачоххаву.

• • •

— Саг гарга ва
Дикагга кхача;
Мецача сага
Беллар цо кхача.
— Из саг гарга ва
Даьхьаза вала;
Цо ца хуви битар
Цунга ваьха бала.

Мехка-Ахьмад

Саг кхалхар бе-бе тIаэц вай. Нагахьа санна, из нахаца юкъа, тийшаболх ца лелабеш, тешаме новкъост волаш ваьха вале-цун таьзет эргаш хул. Цхьадола таьзет маIанах а тIехьа белхаш хул. Бакъда, берригa мохк белхаш дола во цхьа наггахьа мара дагIац. Цу тайпара таьзет эттар Сипсой-ГIалий тIа вахаш хинна Евлоев Ахьмад кхелхача хана.

Вайна дика дагайоагIа «Правда» яхача газета тIа вай халкъа проблемаш юхьмаьччахьа ювцаш хепатеха хиъна статья. Бахьан из долаш йоккха митинг эттар Наьсаре. Укхаза ЦхьоагIон майда тIа делхеча лаьх, хьекхача дарцах ца къахкаш эзараш, эзараш къоаной, кстий, кагий нах, бераш бархI ди-бийса доаккхаш лаьттар. Уж гулбеннабар цу статьяна раьза боацалга дIахайта а гIалгIай къаман бокъонаш юхаметтаоттаелга хьадеха а. Цига наха дукха хало эзар. Цхьабакъда, уж боханзар. Цу митинга довзъешхоех цаI вар тахан вай вувцаргвола Евлоев Ахьмад.

Митинге латташ ди-бийса даьккхачул тIехьагIа, цIагIа фуд-малад хьажа лаьрхIар цо. Бакъда, из цIаккхаьчанзар. Сипсой-ГIалийта Iачукхоачаш авари а яь, больнице кхаьчар Ахьмад.

Хала човнаш хиннача Ахьмада дог уроттадер дукха воI ваьлга кхаъ баьккхар цунга. Бакъда, шийх дог диллача Ахьмада митинге латтача мехкага хабар дахьийтар: «Вежарий, йижарий, шоашта могаш вай мохк бита ма биталаш. ХIанз санна денал, гIулакх долаш, бакъдолчунна тIехьа латташ чакхдала дала низ лолба шоана. Иштта аз дех шуга сай цаI мара воацача воIа оаше, мехко къоабалъеш йола цIи тилкара».

Из цунна тIеххьара васкет дар. ХIаьта мехко цун васкет кхоачашдеш кIаьнках Мехка-Ахьмад, аьнна, цIи тиллар. Кхолхачоа маьл дIе а кхайкабаь, дуIа дир.

Фу саг вар Ахьмад? Мишта вар из деша вагIаш? Мишта вувц гаргарча наха, лоалахоша, цун хиннача хьехархоша, новкъосташа?

Хьалхара дош лургда вай ший воIах еча гIайгIано горгъаьча цун нанна — Дугурхана.

— Ахьмад ялх бутт баьнна вар цун да кхелхача хана. ХIаьта са ткъаьдиь шу даьннадар. Ханал хьалха Iоажало дIавихьа шоай да дагавохаргвоацаш, дог кйша хургдоацаш эррига йIовхая дIалуш, цу сай кхаь бера яьхай со, къахьегад аз. Ахьмад шийна аз тIадилла моллагIа гIулакх цIена кхоачашдеш вар, из шо дунен тIа яьккхача хана цкъа сога харц лийнзар, со наха хьалхашка цIий яла езаш дола хIама шийгара гучадалийтанзар. Школа а тIехдика дешаш а новкъосташа лоархIаш а чакхъяьккхар цо. Иштта бусалба дешара тIакхуваш а къорIаш дешаш, ламаз деш вар из.

Эскаре гIулакх а даь цIавеначул тIехьагIа, Буро тIерча юртбоахама институте деша эттар Ахьмад. Цул тIехьагIа саг йоалайир цо. Цун дай вай СибарегIа Iадахийталехьа Мочкъий-Юрта баьха ба. Цудухьа массаза цигахьа леттар цун са. Из юрт а кхыйола, вай моттигаш а юхахьаяларга сатувсаш вар из. Назране гIалгIай мохк гулалуш ба, аьнна, шийна хезача кийчвалар мара ха ца йоаккхаш, цига вахар Ахьмад.

... Дугурхана кхы дIахо къамаьл хьадулац. Из елх. Бехк бац цун. ХIана аьлча, наьна оагIув дIабаьннаб. Хийла нана йисай иштта ханал хьалха цаI мара воаца воI Iоажало дIавихьа. ТIаккха ший мархIа воалла. Мехка-Ахьмад хьоаст цо. Цул тIехьагIа гонахьа мел дола хIама диц а дале, ювлаенна ягIаш дукха ха йоаккх Дугурхана. Цун бIаргаш хийх лошаш да. Бакъдунен тIа дIавахача ший воIаца дагахьа дага йоалаш яр из. Цун духьалъуваттар ше из эггара хьалха егача вилла, цо хьалха нани, аьнна, деш. ТIаккха хьаметтаенача Дугурхана шортта аьлар: Дала цаI дIаийцар, хIаьта цунна меттала шоллагIвар хьавелар. ХIаьта вай. низболчо даьчунна раьза хилар мара кхы де хIама дац. Бакъда, цу даьла гIонца, новкъостаца берригача мехко цIи тилла Ахьмад визза къонах волаш хьалкхеве хьожаргда тхо укхун наьнаца.

ЦО ИЗ къамаьл деча хана вувцар ше волгах секхуваш санна бархI бутт баьнна Ахьмад даьнанна кIирвенна бIара а хьежаш веле къежар. Ший зIамига бушилгаш даь-наьна лергашка ядача гIалкхашта тIакхувдадора цо. Дог теш, гIалгIай мохк ший лаьтташ юхалулга, пачхаьалкхе меттаоттаелга хьадеха вIашагIкхийттача хана ваьча Ахьмада, наьна меттала оалаш дола шоллагIдола дош къаман бокъо меттаоттайир, аьнна, хургхиларах.

... Нана еза, лархIа кхаллай. ХIаьта вайнаьха Iаьдалла кхийнача воIа шийна нана езалга дIахайтар кIезига лоархIаш хиннад. Нах болча цунча боча вувлаш къамаьлаш де могадеш хиннадац вай. Нанас шиш а болаш, доастама хургвоацаш хьалкхоевча Ахьмада из дика кхетадора. Цудухьа, из шийх гонахьара наьха дог кхардаргдола хIама гуча ца делийта гIертар. Бакъда, дагахьа наьнал дезагIа а бочагIа а хIама дацар цун. Из маддара гуш да эскаре гIулакх деш волча хана цо наьнага кхахьийта каьхаташ Iодийшача:

Хьамсара нана!

Фуд цIагIа керда, фу деш ба бовзараш-безараш, согара моаршал ле царга. Са сагот ма де, нани, со могаш-маьрша ва. Аз дех хьайна Iа хало а, сай гIайгIа а ца елга. Ха чехка дIайода. Со кастта цIакхоачарга. ТIаккха аз массадолча хIамах паргIата йоаккхаргъя хьо. Iа хьа ца оале а хов сона, хьона тIалаттар доккха дукх долга.

ДIайхача моаршаца хьа воI Ахьмад.

23. 06. 87 ш.

Из деналга, гIулакхага диллача ший нийсархошта тIех хиннална хьахьокх цун хиннача классни кулгалхочо, хьехархочо Парижева Ахьмада Мовлатханас дувцачо:

— Ахьмад сона школе деша вахалехьа денз вовзар. Шийца деша дагIача бераштa юкъе воккхагIа хетар из ший оамалашца, гIулакхашца. Классера бераш цун фу хет а хьаже мара дош алацар. БерхIлагIча классе Ахьмад дешаш волча хана из чуваьлча цун новкъостий урагIоттар. Цо хьахьоккхар из ше лархIийта хоаш хинналга. Цо сагага сов дар дIа а дувцацар, хIаьта шийга хьа а дувцийтацар. Аз, сай фу дича бакъахьа да ца хоаш, шин дагара йолаш моттиг нийсъелча Ахьмадага хоаттар: дикагIа малагIча оагIорахьа дIадерзадиче бакъахьа да аз ер гIулакх, аьле. Школе моллагIа мероприяти чакхйоаккхаш хилча, хьехархошта чIоагIа гIо дора цо.

Са зIамагIйола вошеи Ахьмади цхьан шерара бар, цар шоайла доттагIал леладора. Аз цунах доккхал дора. Тха дас са вежарашта хьехар деча хана оалар: Ахьмада тара хила, цунца гIулакх леладе. Цунца шо хуле дикадар мара Iомадергдац оаша. Ший цIенда вац апа йиш йолаш яц цун нана. Ший наьна, йюкарий оагIув хьелоац цо. Сона чIоагIа повра тIех тIабоагIа сай дешархой а цунах тара хилар.

Атта дац укх дунен тIа дикал яккха. ХIана аьлча, массанена товр даь валац. Къаьстта къона волча хана хеттача тайпара вIаштIехьдалац массанеца Iимерза, безаме хила. Из иштта дале а, цу тайпара кагий нах кIезига бац вайна юкъе. ХIаьта царех вар укх дунен чура дIаваха Ахьмад. Вайна юкъе вац из тахан. Бакъда, вай дегашка вах из. Вайна дагайоах цун оамалаш, цо мел даь гIулакхаш. Цо динза дисар дIахо хьоргдола итташ хьалкхув цунна тIехьа. ТIаккха иштта къонгаш бола халкъ сийрда кхоане йолаш да.

Шеко яц, моллагIа хIама ла денал долча гIалгIай кхалсага Дугурхана Мехка-Ахьмад, аьнна, цIи тилла вола ший виIий воI а визза къонах волаш хьалкхевергхиларах. Тешаме ала мегаргда, Мехка-Ахьмад ший де санна эздел, денал долаш хьалкхуврган, аьнна.

М. БАРАХОЕВ
М. ЧАХКИЕВ
тха спецкорр.

СУРТАШ ТIА: 1) укх шера март бетта Назране митинг йолча хана; 2) Евлоев Ахьмад; 3) цун воI Мехка-Ахьмад. И. ПЛИЕВА сурташ.

РЕДАКЦЕГАРА:

Оаха лаьрхIад хIара шера «Сердало» оагIонаш тIа Мехка-Ахьмадь ваь ди дезде, цу юкъа цун вахаре хиннача хувцамех, болгаьаьннача оамалех, из хьалкхевача наьнах, даь наьнах дувца. ХIаьта шо цу хьакъехьа тхоца дагадаьлча бакъахьа хетар тхона. Язде тхога шоашта хетачох.

ХЬАН ДЕРГДА ГIО

Мел дукха дийцад, яздаьд культура гIулакхаш геттара во хиларах лаьца. Цхьабакъда, тоалуш хIама дац.

Массехказа республике хьалхара моттигаш яьхай Сунженски районни культура ЦIено. Дика, бехктокхаме, шоай балхах а шоаш тIаийцача гIулакхах а доглазаш коллектив я укхаза вIашагIкхийттар. Цхьабакъда, дукханешта хац республикански яхьашка цар йоахача коталоний мах. ХIаьта, из лакха ба. Из дика холу таханарча дийнахьа укхаза эттача хьалага хьажача. ХIанз вайцига шелъеннай. Массанахьа котельнеш лотаьй. Цхьабакъда, Сунженски культура ЦIагIа-м шийла я, котельни лотаяь а болх беш а йоллаше. ХIана? Котельни къаьна, тиша, дукха хана денз хийца хила езаш я. Ткъаь итт шу совгIа ха яьнна я из.

Хий дIохадеш бола яй кIоаргта подвала чу латт, хIаьта дIайха хий цу чура цу лакхача гIишлон тхов тIа а даьле, тхов тIа гIолла дIахьа а дахе мара кхачац помещенешка. Цу юкъа из хий ше а шолалу.

Цул совгIа, из хий трубашка гIолла дIа-хьа дохийташ котельне латт 3 эзар ватт низ бола электродвигатель. Цудухьа из помещени йIайха хилар электроток хиларах тийша а да, хIаьта из мел тешам боацаш хIама да ховш ма дий. Кхы тIа хила безача шин электромотора меттел цаI мара боацаш дукха ха а яьккхай ДК коллективо.

— ХIанз хала-атта сагIа дийха цхьаькха мотор а бенаб аз, итт тума ахча а денна, — йоах ДК директора Матиева Iашата. — Боккхийчар-м хала дале а сатохаргдар шелала, бераштa магац-кх. Музыкальни школа я укх здане чу. ТIаккха, шийла хилча бераштa музыкальни инструменташ лакха Iомале меттел, тIера йIайха хIама (полтув, кетар) Iояккха а магац.

Из котельни къаьна хиларо кхы а дукха проблемаш увттаю Сунженски ДК дирекцена хьалхашка. ЧIоагIа хала да укхаза цигача болх бе кочегар лаха. Дахчеи кIорей цу кIоаргача подвала чу баха беза кочегара кара, цу чура йокъ тIаяха а еза. ХIаьта алапи цхьан кочегара 7 тума мара дац. Ден а бус а беш, массаволча кочегара хьалхара ше цхьанне а беш из болх бича а (цу тIа хаьхочун декхараш а кхоачашдеш) бетта ткъаь итт тума гаргга мара хилац укхаза. ХIаьта, масала, коммунхозе котельни газаца йоагаш а я (из мел аттагIа я дувца а мича деза), штатни расписанегIа кхо кочегар а воагIа цигача, хIаране алапи 140 сом а долаш бетта.

— Тха котельне латта «Универсал» яха лыш промышленноста ара за хецаш соцадаь дукха ха я, — йоах дIахо I. Матиевас. — Цудухьа цар запчасть а корая гIац, уж тоаде чIоагIа хала а да. ХIаьта мел аттагIа а дарегIа а яр тхона газаца йоагаргйолаш котельни хьалийча. Из е моттиг а йолаш ма йий тха доазон тIа. Райисполкома председателалла балха хьатIа мел воагIачо дош лу тхона цу дешага хьажа а, из къоастаде а, цхьабакъда, хIанзалца хьа цхьанне а вIаштIехьдаьннадац из. ХIана? Ахча тоьац. Культура хьалъайяра ахча кIезига хьожаду Iалаьмате. ХIанз оахош Iалашъе еза тха тхой бюджет. Цу гIулакха оаха хьайийлай дукха маьхах йола курсаш, игротека, видеосалон, бильярдни. Цхьабакъда, — дувц дIахо директора, — тхона помещенеш тоьац, яра а, лакхе аз маалара, чIоагIа шийла я. Цудухьа кха ц кIезига хул тхо долча.

Н. ХАВАЖЕВ.

Редактор
С. И. ЧАХКИЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 НОЯБРЬ, ОРШОТ
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Футбольни обзрени.
9.05 — «Жизнь Клима Самгина» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
10.10 — Мультфильм.
10.40 — «Марий эл» яхача халхара Паччахьаликхен ансамбла концерт.
11.30 — «Дуненна гонахьа». Альманах.
12.30 — Ха.
16.30 — Ха.
16.40 — Мультфильм.
17.00 — Берий сахьат (французски метта урокаца).
18.00 — Вайн экономикин.
18.30 — Ха.
19.00 — «Было — не было» яхача документальни фильма премьера.
19.50 — «Жизнь Клима Самгина» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
21.00 — Ха.
21.40 — Коллаж.
21.45 — Композитора Е. Догай кхоллама сайре.
23.00 — Авторски телевидени.
00.15 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — IуйрIйнара гимнастика.
8.15, 11.10 — «Лист Мёбиуса» яха Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Физика. 10 класс.
10.05 — Вай беш.
10.35, 11.35 — Литература. 11 класс.
12.05 — «Дорогой Эдисон» яха художественни фильм.
16.50 — Передачай программа.
16.55 — «Незванный друг» яха художественни фильм.
18.20 — Музыкальни открытка.
18.25 — Информационно-публицистически программа.
19.00 — «Музыкальни абонемент» яха 1-ра передача.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — Фильм - концерт.
21.00 — Коллаж.
21.05 — «Конверси гIа боахаш я».
21.40 — СССР Лакхехьарча Совета сесса.
22.40 — РСФСР Лакхехьарча Совета сесса дневник.
23.40 — «Преступление на корабле» яха художественни фильм.

13 НОЯБРЬ, ШИНАРА
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Мультфильм.
8.55 — «Жизнь Клима Самгина» яха художественни фильм. 3-гIа сери.
10.10 — Камера дуненга хьеж. «Эрсий Париж».
11.10 — Блантер Матвея иллеш.
11.30 — Берий сахьат (французски метта урокаца).
12.30 — Ха.
13.00 — Шахматаш. Дунен чемпионат.
13.15 — Коллаж.
16.30 — ТСН.
16.45 — «Телешко». Журнал.
17.15 — Россе халкъий спорта къамий тайпай фестиваль.
17.45 — Музыкальни передача.
18.30 — Ха.
19.00 — Россе парламентски вестник.
19.15 — Мультфильм.
19.25 — «Дипломатически йоаца беседаш».
19.45 — «Жизнь Клима Самгина» яха художественни фильм. 3-гIа сери.
21.00 — Ха.
21.40 — Шахматаш. Дунен чемпионат.
21.55 — Концерт.
22.15 — «Дош» яха литературно - художественни программа.
00.15 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — IуйрIйнара гимнастика.
8.15, 10.55 — Iилма-довзийтара фильмаш.
8.35, 9.35 — Географи. 8 класс.
9.05 — Французски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Французски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.45 — Биологи. 6-гIа класс.
11.15 — «Бурда моден».
12.05 — «Преступление на корабле» яха художественни фильм. 1-ра сери.
13.15 — Ритмически гимнастика.
17.30 — Передачай программа.
17.35 — Сомий беш ноябре.
17.50 — Киножурнал.
18.00 — «Унакхцено» (гIалгIай меттала).
18.30 — Фильм-реклама.
18.35 — «Даьй гIулакхаца дустар» (нохчий меттала).
19.05 — Хоамаш. Реклама.
19.10 — Информационно-публицистически программа.
19.45 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.00 — Футбол. СССР кубок. «Динамо» (Москва) — «Спартак».
20.50 — «США — СССР: заьнига бизнес» яха телемост.
21.35 — Коллаж.
21.40 — СССР Лакхехьарча Совета сесса.
22.40 — РСФСР Лакхехьарча Совета сесса дневник.
23.40 — «Преступление на корабле» яха художественни фильм. 2-гIа сери.

14 НОЯБРЬ, КХАЬРА
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Музыкальни передача.
9.20 — «Жизнь Клима Самгина» яха художественни фильм. 4-гIа сери.
10.25 — «Дош» яха литературно - художественни программа.
12.30 — Ха.
16.30 — ТСН.
16.45 — Компьютерца диалог.
17.30 — Берий сахьат (английски метта урокаца).
18.30 — Ха.
19.00 — Политически диалогаш.
19.45 — «Жизнь Клима Самгина» яха художественни фильм. 4-гIа сери.
21.00 — Ха.
21.40 — Коллаж.
21.45 — «Сильва» яха музыкальни фильм. 1-ра 2-гIа сереш.
00.05 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — IуйрIйнара гимнастика.
8.15 — Iилма-довзийтара фильмаш.
8.35, 9.35 — Информатикин вычислительни техникин лардаш.
9.05 — Немеций мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Немеций мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Оьший биологи. 10 класс.
11.05 — «Видеоинфо». 5-гIа передача.
12.05 — «Преступление на корабле» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
17.05 — Документальни фильма премьера.
17.45 — Еза атлетика. Дунен чемпионат. Венгрера передача.
18.30 — Передачай программа.
18.35 — Фильм - реклама.
18.40 — Музыкальни открытка.
18.45 — Информационно-публицистически программа.
19.20 — Оаш кержа иллеш (нохчий меттала).
19.50 — Мультфильм.
20.05 — Советий Iаьдал — халкъа Iаьдал.
20.45 — «США — СССР» телемост.
21.40 — СССР Лакхехьарча Совета сесса.
22.10 — РСФСР Лакхехьарча Совета сесса дневник.
23.10 — Документальни фильма премьера.

РАДИО

12 НОЯБРЬ
ОРШОТ

7.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
7.45 — Объявленеш.
7.55 — 8.00 — Музыка. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — 9.00 — IуйрIйнара концерт.
9.15 — Бехктокхама дефицит (гIалгIай меттала).
9.30 — Экономически реформа накъхаш (нохчий меттала).
9.45 — 10.00 — С.-Х. Нунуев. «Паутина» романа оагIонаш (нохчий меттала).
15.15 — Нохч-ГIалгIай радион телевиденен инструментальни ансамбла солистийн концерт.
15.45 — 17.00 — Информационно - музыкальни программа. Радиостудера дуккхьалара трансляци.
18.00 — Керда хоамаш.
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — 18.40 — Кхьона бараш хе е» (нохчий меттала).

13 НОЯБРЬ
ШИНАРА

7.30 — «Юртара цIьхьа-гIиш».
7.45 — Объявленеш.
7.55 — 8.00 — Музыка. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — Нохч - ГIалгIай музыка концерт.
9.15 — «Искусство» — творчество.
9.30 — «Къона современник» (гIалгIай меттала).
9.50 — 10.00 — Предприяти подсобни хозяйство.
16.00 — 17.00 — Информационно - музыкальни программа. Радиостудера дуккхьалара трансляци (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.10 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.20 — 18.40 — Многопартийносто консолидацин фронтехь. Беседа.

14 НОЯБРЬ
КХАЬРА

7.30 — Испытание свободой.
7.40 — Объявленеш.
7.50 — 8.00 — «ДоттагIал» (эрмалой меттала). Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — ДIайоьх Бетельгеев Хусейна.
11.15 — Концерт.
11.50 — 12.00 — «Юртара вахар».
15.15 — «В семье единой» (нохчий меттала).
15.30 — 15.45 — Музыка.
16.00 — 17.00 — Информационно - музыкальни программа. Радиостудера дуккхьалара трансляци (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — 18.40 — Музыка.

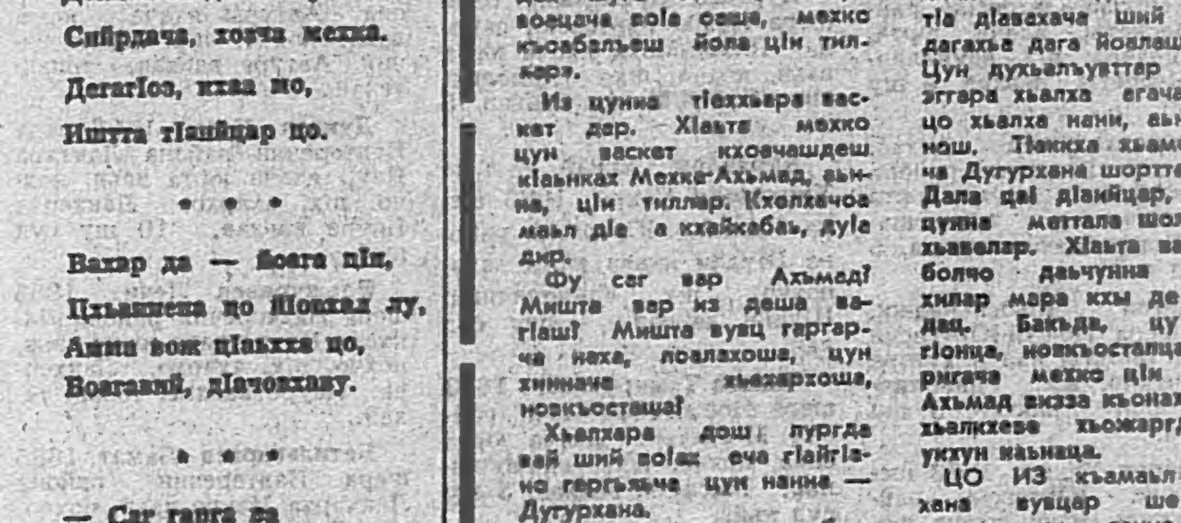

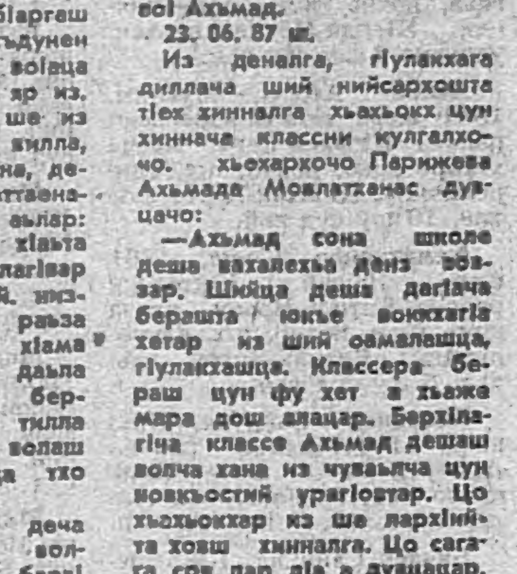

Хьамсара новкъостий!

Диц ма ле 1991 шера шоашта «СЕРДАЛО» газет ханнахьа яздайта

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 7 сом и 8 кепиги ба. Кхоаненга дехкаш тIехьа ца а доахаш «Сердало» газет яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехктокхама секретара — 22-84-68; отделий: идеологически — 22-53-12; промышленностин транспортен — 22-75-81, 22-65-01; агропромышленни—22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: идеологического — 22-53-12; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; агропромышленного — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3237.